

Μακεδονικά

Τόμ. 2

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

1941-1952

ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1953

Σύμμεικτα λαογραφικά εκ Ρουμλουκιού

Θ. Παπαθανασίου

doi: [10.12681/makedonika.9260](https://doi.org/10.12681/makedonika.9260)

Copyright © 2016, Θ. Παπαθανασίου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαθανασίου Θ. (2017). Σύμμεικτα λαογραφικά εκ Ρουμλουκιού. *Μακεδονικά*, 2, 346–384.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.9260>

ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΚ ΡΟΥΜΛΟΥΚΙΟΥ¹

Α'. ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

1. Τὰ οὐράνια ἀν'χτά.

Ἄποψι πιδιά θὰ σᾶς πῶ ἓνα παραμῦθ². Μὰ αὐτὸ δὲν εἶνι σὰ δ' ἄλλα τὰ παραμύθια. Αὐτὸ γίν'κιν ἰδῶ στοῦ χουργιό μας.

Μπροστὰ ἀπὸ πουλλὰ χρόνια, μπουρεῖ κ' ἱκατό, ζοῦσιν ἰδῶ στοῦ χουρ-γιὸ ἓνας ποὺ νουμάζουντιαν Τζαχείλας. Τώρα θὰ μὴ ρουτῆσι γιατί τὸν εἶπαν Τζαχείλα. Ἀκοῦσι γιατί.

Πρῶτα πρῶτα πρέπ' νὰ ξέρ'τι πὼς ξημέρουμα γιὰ τὰ Φῶτα, κουδὰ τὰ μισάν'χτα, ἀνοίγ'ν τὰ οὐράνια κι ὀπχοιους κείν' τ'ν ὥρα εἶνι ξυνητός, ὅ,τ' χαλέψ' ἀπ' τὸν Θιὸ θὰ τ'ς τοῦ δῶσ'.

Ἔτσ' τοῦ λοιπὸν κι οὐ Γιώργς ("Α! Ἀστόησα νὰ σᾶς πῶ πὼς ἦταν φτουχός) ἔκαμι τ'ν ἀπόφασ' νὰ κάτσ' νὰ καρτιρέσ' τὰ μισάν'χτα. Μὰ δὲ βόρσι νὰ βασταξέ' κι κεί π' κάθ'δαν κι καρτιροῦσιν πουκ'μήθ'κιν. Ὅδας ξύπνησιν κ' εἶδιν νὰ εἶνι ἀκόμα τὰ οὐράνια ἀν'χτά, «Θέ μου, λέει, δῶ μ' χίλια...», δὲ βρόφτασι νὰ πῆ «γρόσια» κι τὰ οὐράνια σφάλ'σαν. Κ' ἔτσ' τοῦν ἀπόμ'ναν μόναχα τὰ τρανὰ τὰ χείλια κι τοῦ παρανούμ' Τζαχείλας.

2. Ἡ δικουχτούρα.

Τοῦ γλέπιτι αὐτὸ τοῦ π'λί, π' τοῦ λέμι δικουχτούρα; Ξέρ'τι γιατί νουματίσκιν ἔτσ'; Ἀκοῦσι.

Μιά βουλά κ' ἓνα γιρὸ ἦταν δυὸ ἀδέρφια, ἓνα πιδὶ κ' ἓνα κουρίτσ'. Αὐτὰ τὰ δυὸ ἀγαπχοῦσαν τόσου, ποὺ δὲ λείτι. Καμμιά βουλά δὲ χαλνοῦσι τοῦ ἓνα τοῦ χατῆρ' ἀπ' τ' ἄλλου. Καμμιά βουλά δὲν εἶπι τοῦ ἓνα στ' ἄλλου κακιὰ κουβέντα. Ἔτσ' πιρνοῦσαν τὰ χρόνια κι τράνιβαν κι τὰ δυὸ οὔλου μὴ ἀγάπ'.

Μὴ τὰ χρόνια τοῦ πιδὶ γίν'κι γιὰ παρρειά. Βρέθ'κι τοῦ λοιπὸν ἀποῦ

---

¹ Οὕτως, ὡς γνωστόν, καλεῖται ἡ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Λουδίου καὶ Ἀλιάκμονος χώρα, τῆς ὁποίας ὄλα τὰ χωρία εἶναι ἀμιγῆ ἑλληνικά.

ἄλλου χουργιό ἓνα κουρίτσ', ἔκαμαν τοῦ γάμου κὶ ζοῦσαν καλὰ κ' οἱ τρεῖς. Μὰ τώρα, 'πειδὴς κ' ἦταν δυὸ κουρίτσια μέσ' στοῦ σπὶτ', μοιράσ'καν κὶ τὰ χουζμέτια κὶ τὰ καμναν μὶ τ'ν ἀράδα. Τῆ μιὰ τ' μέρα τὰ καμνι τοῦ ἓνα τοῦ κουρίτσ', τ'ν ἄλλ' τ' μέρα τὰ καμνι τοῦ ἄλλου. 'Ὡς ἰδῶ πάιναν καλὰ. Μὰ ἔλα ποὺ ἦ νύφ' ἀχίρ'σι νὰ μὴ γλ'έπ' μὶ καλὸ μάτ' τ'ν ἀδραδέρφ'. Γιατὶ οὐ ἀδρας τ'ς ἀγαποῦσιν αὐτήν σὰ γ'ναῖκα τ', μ' ἀγαποῦσι κὶ τ'ν ἀδερφή τ' σὰ βρωῖτα. Κάθι μέρα τοῦ λοιπὸν τηροῦσι νὰ βρῆ κὶ μιὰ κατηγόργια νὰ δ'πῆ στοὺν ἀδρα τ'ς γιὰ τ'ν ἀδιρφή τ', πότι πὼς ἀφ'κιν ἀφουκάλ'του τοῦ σπὶτ', πότι πὼς τσάκ'σιν ἓνα καυκί, πότι πὼς δὲν ἔπλυν' καλὰ τὰ μ'σούρια, καθὼς κὶ πουλλὲς ἄλλισ.

Τοῦ καῦμένου τοῦ κουρίτσ' ἤγλιπιν τὸν ἀδιρφό τ' σικλιδ'σμένον κάθι βράδ' ἀπ' τ'ς κατηγόργις π' τὸν ἤλιγιν ἢ γ'ναῖκα τ', μὰ δὲν ἦθιλι κὶ αὐτὸ νὰ τὸν πικράν' κὶ γιὰ ταύτου μούλουιν.

'Ἡ νύφ' ὅσου πιρνοῦσιν οὐ κιρός, κὶ οὐ ἀδρας τ'ς δὲ δ' μάλουιν τ'ν ἀδιρφή τ', τ'ν ἔρχουσαν νὰ σκιάσ' ἀπ' τοῦ κακό τ'ς, γιὰτὶ δὲν εἶχιν καλὴ καρδιά. Μιὰ μέρα τοῦ λοιπὸν ποὺ εἶχιν ἀράδα ἢ ἀδιρφή, ὄδας ζύμουσιν τοῦ ψουμί, ἔφκιασι δικουχτῶ πλαστὰ κὶ τὰ φούρνισιν. 'Ἡ νύφ' ἀπ' δ' κακία τ'ς πααίν' κρυφὰ κρυφὰ κὶ κλέφτ' ἓνα πλαστό. Σὰ βῆγι τοῦ κουρίτσ' νὰ ξιφουρνίσ' τοῦ ψουμί, γλέπ' π' τ'ν ἔλ'πιν ἓνα πλαστό.

Φουνάζ' τ' νύφη τ'ς κὶ τ' λέει :

— Γιατί, κόρ', λείπ' ἓνα πλαστό; 'Ἰγὼ ζύμουσα δικουχτῶ.

— Ψέματα λές, λέει ἡ νύφ', δικαφτὰ ζύμουσις.

— "Ὁχ'! δικουχτῶ!

— "Ὁχ'! δικαφτὰ!

Στοὺν γαβγᾶ ὅπ'αν' τσακῶθ'καν 'ποὺ τὰ μαλλιά, δάρθ'καν, ματῶθ'καν κὶ τοῦ κουρίτσ' ἔπισιν στοῦ στρωῶμα.

'Ὅδας γίν'κιν καλὰ, εἶδι κὶ ἀπούειδι π' δὲν ἦταν ζουῆ αὐτὴ μὶ τ' νύφη τ'ς κὶ παρακαλοῦσι μέρα νύχτα τὸν Θιὸ νὰ δ' γλυτώσ' ποὺ τὰ βίασανα. Οὐ Θιὸς τ'ν ἀλ'πίθ'κιν κὶ τ'ν ἔφκιασιν δικουχτούρα. Μὰ γλέπιτι κὶ ὡς τὰ σήμερα ἀκόμα δὲν ἀστόησιν νὰ φωνάζ' πὼς τὰ πλαστὰ ἦταν δικουχτῶ-δικουχτῶ-δικουχτῶ.

3. Τ'ς μοίρας τοῦ γραφτό.

Σὶ κάθι πιδὶ π' θὰ γινν'θῆ, ἀπ'αν' σ'ς τρεῖς τ'ς μέρις τοῦ βράδ' τὰ μισάν'χτα πααίν'ν οἱ Μοῖρις νὰ τοῦ μοιράν'ν. Αὐτὲς εἶνι τρεῖς κὶ καθι-μιά λέει τοῦ δικό τ'ς. Κεῖν' τ'ν ὄρα ὄπχοιους εἶνι ξυπνητός, μπουρεῖ ν'ἀκούσ' τί λὲν οἱ Μοῖρις. Μὰ πάλι δὲ βουρεῖ νὰ τ' ἀκούσ' ὄπχοιους κὶ ὄπχοιους. Πρέπ' νὰ 'νι γινν'μένους τοῦ Σαββάτου τὰ μισάν'χτα.

Μιὰ βουλά τοῦ λοιπὸν μιὰ τέτχοια μαμμή, ἰκεῖ ποὺ ἦταν πισμέν'

δίπλα σὸ κούνια π' τοῦ πιδί, ἄκ'σιν μέσ' τ' σκουτίδα κάτ' κουβέντις. Βάν' αὐτὶ καλό, κὶ νὰ τί ἔλιγαν.

— Ἴγὼ τοῦ δίνου μουρφιά! εἶπιν ἡ πρῶτ'.

— Θὰ γίν' πουλὺ ἔξυπνου! εἶπιν ἡ δεύτιρ'.

— Θὰ πιθάν' σ'μὰ σὶ νιρό, εἶπεν ἡ κατομπ'νή, σὰ βατήσ' τὰ δώδικα.

Τοῦ ταχὺ ἡ μαμμὴ ἀφηγήθ'κιν στὰ γουν'κά ἀπ' τοῦ πιδί τὰ λόγια πού εἶπαν οἱ Μοῖρις. Γιαταῦτου τὰ γουν'κά τ' τοῦ τράνιβαν οὔλου κὶ μὶ τ' λαχτάρα.

Τοῦ πιδί ὅσου τράνιβιν ἄλλου τύσου γένουσαν ὄμουρφου κ' εἶχιν κὶ μιὰ ἔξυπνάδα π' δὲ λέϊτι.

Ὅδας γίν'κιν ἔντικα χρονῶ, τὰ γουν'κά τ' ἔβαλαν κ' ἔχτ'σαν τρου-γύρ' στοῦ σπὶτ' ἠ'λὸν τοίχουν, ἔβαλαν πόρτα σιδιρένια κὶ τ' σφαλνοῦσαν μὶ κατίνα, σφάλλ'σαν κὶ τοῦ πηγάδ', πού ἦταν στ'ν αὐλὴ μὶ πέτρις κὶ ἀσβέστ' κὶ τοῦ φύλαγαν τοῦ πιδί νὰ μὴ βγῆ ὄξου π' τοῦ δοίχου. Κ' ἔστ' ἔλιγαν μὶ τοῦ νοῦ τ'ς πῶς θὰ τοῦ γλυτώσουν.

Μὰ ὄδας ἔφιξιν ἡ μέρα πού τοῦ πιδί χάλ' νὰ πατήσ' τὰ δώδικα, σ'κώθ'κιν ταχὺ ταχὺ, νίφ'κιν κὶ βγῆκιν στ'ν αὐλὴ νὰ σιργιανίσ'. Πῆγιν ὡς δ' βόρτα, τῆρ'σιν πού ἦταν κατινουμέν', γύρ'σιν πάλι πίσου ὡς τοῦ σπὶτ', κὶ ξαναβγαίνουδας πάει κ' ἔκατσιν ἀπάν' στοῦ πιζούλ' πού εἶχαν φκιάσ' μὶ τ'ς πέτρις ἀπάν' στοῦ πηγάδ' ὄδας τοῦ σφάλλ'σαν. Τόμ' ἔκατσιν ἱκεῖ ἀπάν' ξιψύσιν. Ἡ Μοῖρα τ' τό σπρουχνι νὰ πάη νὰ πιθάν' σ'μὰ σὶ νιρό.

Β'. ΕΥΤΡΑΠΕΛΟΙ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ

1. Τ' διαβόλ' τοῦ μάτ'.

Τοῦ βαλιὸ τοῦ γιρὸ οἱ ἀνθρῶπ' ἰδῶ στὰ χουργιά μας ἦταν πουλὺ πίσ' ἀπ' τοῦ γρόζμου. Πουλλὰ πράματα διπ δὲ δά ἔξιν.

Μιὰ βουλά ἕνας χουργιανὸς πααίνουδας γιὰ τοῦ χουράφ', εἶδιν μέσ' τ' μέσ' στ' βεϊλίθ'κ' τ' σιράτα ἕνα ρουλόι ἀν'χτό. Σάν ἔσκυψιν κ' εἶδιν πῶς δούλιβαν οἱ μηχανές τ', τὸν ἔπχιασιν φόβους. Κουσέβουντας γυρνάει στοῦ χουργιὸ κὶ τὰ μολουγάει τ'ς χουργιανοί. Μὰ κὶ ἀπ' αὐνοὶ κανένας δὲν ἤξιριν νὰ τὸν πῆ τί ἦταν αὐτό. Τότες μαζώνουδι καθόσ', πααίν'ν στοῦ Γιάνν' τὸν Ἀγροίκου, τὸν βαίρν'ν κὶ ὄλ' μαζὶ πααίν'ν στοῦ δόπου, πού ἦταν τοῦ ρουλόι. Σὰ δού εἶδαν, ὄλ' μαζὶ ρώτ'σαν.

— Ἀρὲ Γιάνν', τί εἶν' αὐτό;

Γουνάτ'σιν οὐ Γιάνν'ς, τοῦ τηράει ἀπὸ δῶ, τοῦ τηράει ἀπὸ κεῖ, κὶ λέει τ'ς χουργιανοί.

— Ἐ! ρέ, διπ χαϊβάνια εἶσαι! Δὲ γατάλαβέτι ἀκόμα τί εἶν' αὐτό; Αὐτὸ εἶνι τ' διαβόλ' τοῦ μάτ'!

Σὰν ἄκ'σαν αὐτὸ οἱ χουργιανοὶ ἄρπαξαν πέτρις κὶ τὸ 'καμαν χίλια κουμμάτια.

2. Κάτ' ἦταν.

Μιά βουλά ἕνας χουργιανὸς πααίνουδας γιὰ δ' πολυτεία εἶδι μέσα σ' ἕνα τράφου ἕνα ἀμάξ τ σακ'σμένου. 'Πειδῆς δὲ βουροῦσι νὰ καταλάβ' τί ἦταν αὐτὸ τοῦ πρᾶμα, γυρνάει πίσου στοῦ χουργιαδ, παίρν' τοῦ Γιάνν' τοὺν 'Αγροίκου κὶ τοὺν φέρν' σὶ κείνου τοῦ μέρους.

Σὰ βῆγαν κουδὰ σι' ἀμάξ', ρουτάει οὐ χουργιανός.

— 'Αρὲ Γιάνν', τί λὲς ἰσὺ νὰ ἦταν αὐτό;

Πααίν' οὐ Γιάνν'ς σ'μὰ σι' ἀμάξ', τηράει τ'ς τρουχοί, τηράει τοὺν οὐρμό, σ'λοῖτέτι καθόσου, κ' ὕστρια γυρνάει στοῦ χουργιανό τ' κὶ τοὺν λέει :

— Μώρ' διπ χαζοὶ εἶστι οὐλοὶ σας! Αὐτὸ δὲ ξέρ'ς τί εἶνι; Αὐτὸ ποὺ γλέπ'ς ἰδῶ, κάτ' ἦταν, κὶ κάτ' τὸ 'φαγιν κὶ ἀπόμ'ναν μόναχα τὰ κόκκαλά τ'.

Γ'. ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΙ

'Αν κοκκίνιση τ' αὐτί σου, σημεῖον ὅτι γίνεται λόγος γιὰ σένα μᾶλλον ἐπὶ κακῶ.

'Αν χυθῆ ρακή, σημεῖον ὅτι θὰ γίνῃ φιλονικία· γι' αὐτὸ πρέπει νὰ χύσης νερὸ ἐπάνω.

'Αν τὸ ψαλίδι μείνῃ ἀνοιχτό, σημεῖον ὅτι ἡ κακογλωσσιὰ εἰς βάρος σου αὐξάνει.

'Αν σὲ τρώγ' ἡ μύτη σου, σημεῖον ὅτι ὑπάρχει φόβος νὰ σὲ ξυλίσουν.

'Αν σὲ τρώγ' ἡ παλάμη σου ἢ δεξιά, σημεῖον ὅτι θὰ πληρώσῃς, ἂν ἢ ἀριστερά, θὰ εἰσπράξῃς.

'Αν ἀνάψῃ τὸ μάγουλό σου τὸ δεξιό, σημεῖον ὅτι σὲ ἐπαινοῦν, ἂν τὸ ἀριστερό, σὲ κατηγοροῦν.

'Αν παίξῃ τὸ μάτι σου, σημεῖον ὅτι θὰ ἰδῆς φίλον σου ἢ θὰ ἔχῃς καλὰς εἰδήσεις.

'Αν καθήσῃ ἐπάνω σου ἀλογόμυγα, σημεῖον ὅτι θὰ σ' ἐπισκεφθῆ γνωστός ἢ φίλος.

'Αν εἰς ἐπίσκεψιν, ποὺ θὰ κάμῃς, τοὺς ἐπιτύχῃς στὸ τραπέζι, σημεῖον ὅτι σὲ ἀγαπᾷ ἢ πεθερά σου.

'Αν συνηθίξῃς νὰ γλύφῃς τὸν τένιζερε τοῦ φαγητοῦ, ὑπάρχει φόβος νὰ βρέχῃ σιὸ γάμο σου.

'Αν δῆς στὸ ὄνειρόν σου πεθαμένον, περίμενε νὰ ἰδῆς ἀπόντα φίλον.

'Αν γυρίσῃ ἀνάποδα τὸ παπούτσι ἢ ἡ παντούφλα, προμηνύει ἀσθένειαν ἢ καὶ θάνατον.

*Αν τρώγων ἀφήσης τὴν τελευταίαν βουκιά σου, ὑπάρχει φόβος νὰ σὲ ἀφήσῃ ἢ τύχη σου.

*Αν ἡ ὄρνιθα τινάξῃ τὰ φτερά της ἐμπροστά σου, θὰ ἔχῃς καλὰς εἰδήσεις.

*Αν δώσῃς εἰς ἄλλον σαπούνι, ὑπάρχει φόβος νὰ μαλλώσῃτε.

*Αν σταυρώνης πρὸ τοῦ στήθους τὰ χέρια σου, ὑπάρχει φόβος νὰ κλείσῃς τὴν τύχην σου.

*Αν στὸ φλυτζάνι τοῦ καφέ σχηματισθοῦν φουσκες, σημεῖον ὅτι θὰ πάρῃς χρήματα.

*Αν ἀπὸ τὸ φλυτζάνι σου χυθῇ χωρὶς νὰ τὸ θέλῃς καφές, ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ πάρῃς χρήματα.

*Αν φορέσῃς κάλιστα ἀπὸ τὴν ἀνάποδη, δὲν φοβᾶσαι νὰ σὲ πιάσῃ μάτι ἢ τὰ μάγια.

*Αν τὸ ξύλο, ποὺ καίεται στὸ τζάκι, πετᾷ σπίθες, σημεῖον ὅτι θὰ αὐξήσῃ ἢ περιουσία σου.

*Αν περνώντας ἀπὸ κάπου σκαλώσῃ τὸ φόρεμά σου, σημεῖον ὅτι κάτι χρεωστεῖς ἐκεῖ.

*Αν σοῦ κόψῃ τὸ δρόμο λαγός, ὑπάρχει φόβος νὰ σοῦ συμβῇ κάτι δυσάρεστο.

*Αν, ἐνῶ ὀμιλεῖς, συμβῇ νὰ πταρνηθῇς, σημεῖον ὅτι τὰ λεγόμενα εἶναι ἀληθῆ.

*Αν, ἐνῶ ράβεις, κομποδεθῇ ἢ κλωστή σου, σημεῖον πῶς θὰ ζήσῃς πολλὰ χρόνια.

*Αν ἀπὸ τὸ ἴδιο πισκίρι σκουπισθοῦν συγχρόνως δύο, ὑπάρχει φόβος νὰ φιλονικήσουν.

*Αν ἕνα ἐπισκέπτην θέλῃς νὰ τὸν διώξῃς γρήγορα, ρίξε τρία σπυριά ἀλάτι στὴ φωτιά.

*Αν τὴν Πρωτοχρονιά εὔρῃς τὸν παρᾶν εἰς τὴν βασιλόπιττιν, σημεῖον ὅτι θὰ ἔχῃς ἐπιτυχία ὅλον τὸν χρόνον.

*Αν ὁ καιρὸς τὴν ἡμέραν τῆς πλύσεως τῶν ἀσπροροῦχων εἶναι χαλασμένος καὶ διορθωθῇ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἀπλώματος αὐτῶν, τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ νοικοκύρης ἐκείνου τοῦ σπιτιοῦ ἀγαπᾷ τὴν γυναῖκα του.

*Αν στὸ σπίτι βρεθοῦν ροῦχα κομματιασμένα ἀπὸ ποντικόν, σημαίνει ὅτι κάτι ἔχει κλαπῆ ἀπὸ τὸ σπίτι.

*Αν τὰ μάτια τοῦ πεθαμένου μείνουν λιγάκι ἀνοιχτά, σημεῖον ὅτι περιμένει καὶ ἄλλον τοῦ σπιτιοῦ.

*Αν ἡ ὄρνιθα γεννήσῃ αὐγὸ μικρότερον καὶ τῆς περιστερᾶς, κάτι κακὸ πρόκειται νὰ συμβῇ στὸ σπίτι ἐκεῖνο καὶ πρὸς ἀποτροπὴν αὐτοῦ τὸ αὐγὸ αὐτὸ πηγαίνουν καὶ τὸ σπάζουν εἰς ἕνα σταυροδρόμι.

Ἄν πετάξῃ κοντά σου χαμπαριτζῆς,¹ θὰ πάρῃς ἐπιστολὴν ἢ καλὰς εἰδήσεις.

Ἄν κοντὰ στὸ σπίτι ἢ ἐπάνω εἰς τὴν στέγην λαλήσῃ κουκκουβάγια, προμηνύει κάτι κακόν· ἐὰν δὲ ὑπάρχῃ ἐκεῖ ἀσθενής, θάνατον.

Τὸ αὐτὸ προμηνύεται καὶ ὅταν σκύλλος συμβῆ νὰ οὐρλιάζῃ εἰς τὴν αὐλήν.

Ὅταν κινήσῃ κανεὶς γιὰ ταξίδι, ἔξω τῆς θύρας χύνουν νερὸ ὀπίσω του, γιὰ νὰ γυρίσῃ γρήγορα καὶ νὰ μὴ συναντήσῃ ἐμπόδια στὸν δρόμον του.

Μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου δὲν δανεῖζον οὔτε ξύδι οὔτε προζύμι, διότι τὸ ξύδι χαλάει, τὸ δὲ προζύμι, διότι ὑπάρχει φόβος μὴ τὰ ξυνίσουν μὲ τὴν γειτονιά.²

Τὴν Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν δὲν κόβουν τὰ νύχια, τὴν δὲ Κυριακὴν δὲν λούζονται, διότι δὲν προκόβουν.

Τὸν Μάρτιον, ὅταν ἔρχονται τὰ χελιδόνια καὶ οἱ πελαργοί, δὲν πρέπει ν' ἀκούσῃ κανεὶς τὴ φωνὴν τους τὸ πρωῒ, πρὶν προγευματίσῃ, διότι κατὰ τὴν δοξασίαν θὰ τοὺς «τσακίσῃ» καὶ θὰ πάθουν κακό.

Ἡ αὐτὴ δοξασία ὡσαύτως ἐπικρατεῖ καὶ διὰ τὸ λάλημα τοῦ κούκκου κατὰ τὸν Μάϊον.

Ὅταν ὁ ψυχορραγῶν τυραννῆται ἐπὶ πολὺ, ρίπτουν ἐπάνω του φόρεμα ἀγαπητοῦ, ἀλλ' ἀπόντος προσώπου, διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τῆς τυραννίας τοῦ ψυχορραγήματος.

Τὰ παιδιὰ, ὅταν ἀλλάζουν δόντια, τὰ ρίπτουν ἐπάνω εἰς τὴν στέγην τοῦ σπιτιοῦ, ἀφοῦ προηγουμένως εἰποῦν τρεῖς φορές· «Νά! κράνο κοκκαλένιο καὶ δό μου σιδηρένιο».

Τὰ κουφέτα, πού θὰ μαζέψῃς κατὰ τὴν ὥραν τῆς στέψεως, ἂν τὰ βάλῃς τὸ βράδυ κάτω ἀπὸ τὸ μαξιλλάρι σου, θὰ σοῦ φέρουν μέσα στὸ χρόνο καλὸ γοῦρι.

Ἀπὸ τὰ κόλλυβα τοῦ Σαββάτου τῶν Ἁγίων Θεοδώρων ἂν βάλῃς ὀλίγα σπυριὰ κάτω ἀπὸ τὸ μαξιλλάρι σου, θὰ σὲ κάμουν νὰ δῆς στὸ ὄνειρό σου τὸ πρόσωπον, πού προορίζεται γιὰ ταίρι σου.

Ἡ αὐτὴ δοξασία κρατεῖ καὶ γιὰ τὴν μπουγάτσα, πού γίνεται γιὰ τὸν Ἅγιον Φανούριον.

Εἰς τὸ κατόπιν βροχῆς ἀναφαινόμενον οὐράνιον τόξον ἐξετάζουν τὰ χρώματά του καὶ δίδουν ἐξηγήσεις. Π.χ. Ἐὰν τὸ κόκκινον χρῶμα εἶναι πολὺ ζωηρόν, θὰ γίνουν πολλὰ κρασιά, ἐὰν εἶναι ζωηρόν τὸ κίτρινον, θὰ εἶναι πολὺ λάδι, ἐὰν τὸ πρασινωπὸν, θὰ προκόψουν οἱ ἐλιές.

Ὅταν πρωτοδῆς τὸ καινούργιο φεγγάρι, πρέπει ἀμέσως νὰ πιάσῃς χρυσὸν ἢ διαμάντι, γιὰ νὰ μὴ σοῦ λείπῃ ποτὲ τὸ χρῆμα.

¹ Εἶδος πεταλοῦδας.

² Ἐλθουν εἰς δυσαρέσκειαν.

Ἄν, ὅτιν μετροῦς χρήματα, πέσουν ἀπ' τὰ χέρια σου κέρματα καὶ σκορπίσουν κατὰ γῆς, αὐτὸ προμηνύει ὅτι θὰ πάρης πολλὰ χρήματα.

Ὡς προβασκάνια καὶ ἀποτρόπαια χρησιμοποιοῦνται 1) χάνδρο κυανοῦ χρώματος, τὸ ὁποῖον ἢ κρεμῶσιν εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ μωροῦ ἢ ράπτουν εἰς τὴν σκουφίτσαν του. 2) Σκελὶς σκόροδου, τὴν ὁποίαν ἐπίσης ράπτουν εἰς πτυχὴν τοῦ ἐνδύματος. 3) Χειρολαβίς κανθάρου, τῆς ὁποίας ἐπαργυρώνουν τὸ ἕν ἄκρον καὶ προσράπτουν εἰς τὴν σκουφίτσαν τοῦ παιδιοῦ. 4) Φτύσιμο ἔλαφρὸ ζητοῦν ἀπὸ κάθε ἐπισκέπτῃν, πρῶτην φορὰν βλέποντα τὸ μωρόν, εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἵνα ἐξουδετερωθῇ τὸ βάσκανον τυχὸν βλέμμα του. 5) Βούλα μὲ καπνιὰ τοῦ τζακιοῦ τυπώνουν εἰς τὸ μέτωπον τοῦ μωροῦ πρὸς ἀπομάκρυνσιν ἀπ' αὐτοῦ παντὸς κακοῦ ἢ βασκάνου βλέμματος. 6) Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ νὰ ἐπισκέπτονται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὴν μάγισσαν ἢ γιάτραιναν αὕτη ἐπὶ ἀδροτάτῃ ἀμοιβῇ εἴτε εἰς χοῦμα εἴτε καὶ εἰς εἶδη διάφορα, οἷον κόττες, ἀρνιά, ὑφάσματα πολυτελῆ, χρυσᾶ ἀντικείμενα, ἀναλαμβάνει τὴν κατασκευὴν καὶ προμήθειαν εἰς τὸν πελάτην ἐνὸς χαμαῖλιοῦ (περιάπτου) εἰς σχῆμα μαξιλλαριοῦ, ἐντὸς τοῦ οὗοιου περικλείει διάφορα μικροπράγματα, π.χ. τρίχας μυλλίων, κοψίδια νυχιῶν, κομμάτια σπόγγου, τρίμματα σάπωνος, σπυριά ἀλάτι κλπ. Τὸ χαμαῖλι τοῦτο ὀφείλει νὰ τὸ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ ὑπὸ τὰ ἐνδύματά του ὁ πελάτης, διὰ νὰ ἐξουδετερώνη πᾶσαν κακὴν ἐπίδρασιν ἢ καὶ νὰ προλαμβιῆν πᾶσαν τυχὸν ὑπὸ ἐχθρῶν του ἐπιδιωκομένην κατ' αὐτοῦ ἐνέργειαν.

Διὰ τὴν ἀποδιοπομπὴν τοῦ κακοῦ ἐνεργοῦν ὡς ἑξῆς: 1) Εἰς ποιήριον πλήρες ὕδατος ρίπτουν διαδοχικῶς κάρβουνα ἀναμμένα κατονομάζοντες συγχρόνως εἰς ἕκαστον κάρβουνον καὶ τὸ πρόσωπον, τοῦ οὗοιου ὑποπτεύουν τὸ βάσκανον βλέμμα, καὶ μετὰ τὸ νερὸ αὐτὸ ραντίζουν τὸ μωρόν. 2) Προσπαθοῦν χωρὶς νὰ ἀντιληφθῇ ὁ ἐπισκέπτης νὰ λάβωσι παρὰ τούτου ὀλίγας κλωστὰς ἐκ τῶν ἐνδυμάτων του, τὰς ὁποίας κατὰ τὴν ἀναχώρησίν του, ρίπτουν εἰς ἀναμμένα κάρβουνα καὶ καπνίζουν τὸ μωρόν. 3) Καταφεύγουν εἰς τὴν κατάλληλον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μάγισσαν ἢ γιάτραιναν, ὅπως τὴν ὀνομάζουν, ἢ ὁποία ἀναλαμβάνει ἐπὶ γενναίᾳ ἀμοιβῇ πάντα τὰ κακὰ μετὰ τὰ ξόρκια τῆς «νὰ τὰ ρίξ' στοῦ φισγάρ', ὄδας ἀχιρίσ' ἢ γιόμουσ'». 4) Λαμβάνουν λωρίδας ἐκ τῶν ἐνδυμάτων τοῦ ἀσθενοῦς ἢ τοῦ πάσχοντος ἐν γένει, τὰς ὁποίας καὶ προσδέουσι εἰς θιάμνους ἢ δένδρα, εὐρισκόμενα εἰς σταυροδρόμια, ἐλπίζοντες ὅτι τὸ κακὸν θέλει ἀκολουθήσει τινὰ ἐκ τῶν διαβατῶν καὶ θέλει ἀπαλλαγῇ οὕτως ὁ πάσχων.

Ὡς ἀποτρόπαια, ἀλλὰ καὶ προκλητικὰ ἐπιτυχίας, θεωροῦνται τὰ ἀκόλουθα. 1) Τὸ μανόγαλα. Ἡ γιάτραιναι ζητεῖ παρὰ τοῦ πελάτου τῆς νὰ

¹ Μετὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τῆς σελήνης πρὸς τὴν πανσέληνον.

τῆς φέρον ἀνά 7 σταγόνας γάλακτος μητρὸς καὶ κόρης, αἱ ὁποῖαι νὰ θηλάξουν, καὶ μετὰ τὰς σταγόνας αὐτάς, μιγνυμένας μετὰ ἰδικὰ τῆς φάρμακα καὶ ὀλίγον ἄλευρον, κατασκευάζει μικρὰ χαπάκια ἢ σκόνην, τὴν ὁποῖαν εἴτε εἰς καφὲν εἴτε εἰς γλύκισμα εἴτε εἰς τὸ νερὸ πρέπει νὰ δώσουν εἰς ἐκεῖνον ἢ εἰς ἐκείνην, τῆς ὁποίας ἐπιθυμοῦν τὴν βοήθειαν ἢ τὸν ἔρωτα. 2) Τὸ φειδὸπ'κα μ'σου. Τὴν κατ' ἔτος ἀλλασσομένην ἐπιδερμίδα τοῦ φειδιοῦ ὁ εὐρὼν ἔπρεπε νὰ τὴν φέρον πάντοτε μαζί του, διότι, ἀφ' ἑνὸς μὲν δὲν θὰ εἶχε φόβον «νὰ τοῦν πιάσ'ν τὰ μάγια», ἐνῶ ἔξ ἄλλου θὰ τοῦ ἦτο ὡς τὸ μεγαλύτερον βοήθημα πρὸς ἐκπλήρωσιν πάσης βλέψεως καὶ πάσης ἐπιθυμίας.

Δ'. ΠΡΟΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΑΙΡΟΥ

Ὅταν τὸ νέο φεγγάρι φαίνεται πλαγιασμένο (μετὰ τὰς ἄκρας πρὸς τὰ ἄνω), προμηνύει τρικυμίαν, ὅταν δ' αἱ ἄκραι τοῦ βλέπουν πλαγίως, σημαίνει καλοκαιρίαν, ἔξ οὗ καὶ τὸ ρητὸν «Δίπλα τὸ φεγγάρι, ὄρθιος ὁ καπετάνιος» κ.λ.π.

Ὅταν ἡ γάτα καθημένη μαζεύεται καὶ γίνεται σὰν κουλούρα, σημαῖον ὅτι θὰ ἐπακολουθήσῃ κρύο.

Ὅταν ἡ γάτα λούζεται μετὰ τὰ πόδια τῆς, σημαῖον ὅτι θὰ ἐπακολουθήσῃ βροχὴ ἀπὸ τὸ μέρος, πρὸς τὸ ὁποῖον βλέπει, ὅταν λούζεται.

Ὅταν τὰ χελιδόνια πετοῦν χαμηλὰ πολὺ, προμηνύουν πάχνην ἢ βροχήν, ὅταν δ' ὑψηλὰ, καλοκαιρίαν.

Ὅταν ὁ πετεινὸς στέκεται μόνον στὸ ἓνα πόδι, σημαῖον ὅτι θὰ γίνῃ κρύο.

Ὅταν ἡ σουσουράδα κατεβῆ εἰς τὸ ἔδαφος καὶ φωνάζῃ, προμηνύει χιόνα.

Ὅταν ὁ Ὀλυμπος φαίνεται νὰ ἔχη εἰς τὸ μέσον ζωνάρια ἀπὸ συνέφεα, προμηνύει κακοκαιρίαν.

Ὅταν ὁ Ὀλυμπος εἶναι σκεπασμένος ἀπὸ δμίχλην, σημαίνει ὅτι θὰ ἐπακολουθήσῃ βροχὴ.

Ὅταν ὁ Βαρδάρης (βόρειος ἄνεμος) φουσᾷ δυνατῶς, προμηνύει ὅτι θὰ ἐπακολουθήσῃ χιών.

Ε'. ΛΑΤΡΕΥΤΙΚΑ ΕΘΙΜΑ

1. Κόκκινα αὐτὰ συνηθίζουν νὰ βάφουν πλὴν τῆς Μεγάλῃς Πέμπτῃς καὶ κατὰ τὰς ἐπομένας δύο ἑβδομάδας (πάλιν τὴν Πέμπτῃν) συμβολίζοντες μετὰ τοῦτο τὴν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας παραμονὴν τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ τάφῳ.

2. Τὸ ἑσπέρας τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων πρέπει ἀπαραι-

τήτως εἰς τὸ τραπέζι τοῦ δείπνου νὰ παρατεθοῦν ἔννεα φαγητὰ (μετρουμένου πρὸς τοῦτο καὶ τοῦ νεροῦ), ὡς σύμβολον τῆς ἔννεαμήνου κυήσεως τῆς Παναγίας.

3. Τὴν 29ην Αὐγούστου, ἀποτομὴν τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἰωάννου Προδρομοῦ, δὲν κόβουν οὔτε καρποῦσι οὔτε πεπόνι, γιὰ νὰ μὴ ἔξομοιωθοῦν μὲ τὸν Ἡρώδη, ποὺ ἀπεκεφάλισε τὸν Ἰωάννην, ἀλλ' οὔτε καὶ σταφύλια τρώγουν, διότι ὁμοιάζουν μὲ αἷμα.

4. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς πρὸ τῶν Χριστουγέννων Τεσσαρακοστῆς, ἡ ὁποία τηρεῖται αὐστηρῶς, ἐφρόντιζον διὰ παγίδων νὰ συλλάβωσι μικρὰ πτηνὰ καὶ ἰδίως σπουργίτας, τοὺς ὁποίους, καταλλήλως καθαρίζομένους, διετήρουν ἐντὸς τῶν δοχείων τοῦ χοιρινοῦ λίπους, μεταβαίνοντες δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἡμέραν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως εἶχον μαζί τους καὶ ἓνα σπουργίτην ψημένον ἀφ' ἐσπέρας. Κατὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας καὶ ἀφοῦ ἐξήρχετο καὶ ὁ ἱερεὺς εἰς τὸν νάρθηκα, ὁ πρεσβύτερος ἐκ τῶν γερόντων τοῦ χωρίου ἔδιδε τὸ σύνθημα ἐξάγων ἐκ τῆς τσέπης του τὸν σπουργίτην καὶ δαγκάνων αὐτόν, ἐφώναζε δὲ πρὸς τοὺς ἄλλους· «Ἰσακοῦμι κὶ θὰ πιτάσῃ» συμβολίζων μὲ τὴν φράσιν του ταύτην τὰ περασμένα νιάτα, ἐμμοῦντο δ' αὐτὸν ἀμέσως καὶ ἄλλοι χωρικοί.

5. Τὴν 1ην τοῦ μηνὸς Μαρτίου εἰς τὸ χέρι τῶν μικρῶν καὶ εἰς τὸν λαιμὸν περιδέουν κλωσμένην ἄσπρην καὶ κόκκινην κλωστήν, γιὰ νὰ ἀποφύγουν τὸ μαύρισμα ἀπὸ τὸν ἥλιον τοῦ Μαρτίου. Τὴν κλωστήν δ' αὐτήν, μόλις πρωτοδοῦν χελιδόνα ἢ πελαργόν, τὴν κόβουν καὶ τὴν ρίπτουν πρὸς αὐτά, γιὰ νὰ τοὺς φέρουν τὰ δῶρα τοῦ Πάσχα.

6. Τὴν ἡμέραν τῆς Πρωτοχρονιάς ὁ κάθε ἐπισκέπτης μὲ δέσμη ἀπὸ φρύγανα στὸ χέρι πρέπει νὰ σκαλίῃ τὴν φωτιὰν τῆς ἐστίας εὐχόμενος «Χίλι' ἄρνια, χίλια κατσίκια κὶ ν' ἄρτηρίσ' τοῦ βγιό στοῦ σπίτ'».

7. Τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Μαρτίου, μόλις φανοῦν τὰ χελιδόνια, τὰ παιδιὰ παίρνουν μιὰ ρόκα καλαμποκιοῦ καὶ εἰς τὴν κορυφὴν αὐτῆς κατασκευάζουν μὲ ζυμὰρι κεφαλὴν πουλιοῦ μὲ τὸν ἀνάλογον χρωματισμόν, ἀνοίγουν τὰ φύλλα τῆς ρόκας ἐν εἶδει πτερυγῶν, τὰ βάφουν μὲ χρῶμα μαῦρο σὰν τῆς χελιδόνος καὶ γυρίζουν στὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ τραγουδῶντας τὸ ἔξης :

Ἡ χελ'δόνα πέρασι
 ἴπου τὴ Μαύρη θάλασσα,
 ἔκασι κὶ λάλησι·
 «Ἄφ'κα στάχυα κὶ σταφύλια
 κὶ σταυρὸ στίς θυμωνιές
 κ' ἦρθα τώρα βρίσκου φύτρ'!».

Μαζεῦουν δὲ ὡς φιλοδωρήματα ἢ χορήματα ἢ ξηροὺς καρπούς.

8. Ἰαρχαί. α) Κατὰ τὸ πρῶτον ζύμμαμα ψωμοῦ, ποὺ θὰ κάμουν

μέ τὸ νέο σιτάρι, διαρκοῦντος ἀκόμη τοῦ ἀλωνισμοῦ, κατασκευάζουν ἰδιαίτερες μικρὲς κουλοῦρες καὶ τὶς μοιράζουν εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ γείτονας, οἱ ὁποῖοι δεχόμενοι αὐτὰς εὐχονται «Γ' ἀβάρια σας νὰ μὴν ἀδγειαῖσ'ν καμμιά βουλά». β) Διὰ νὰ εὐχαριστήσωσι τὸν Θεὸν καὶ τὸν Ἅγιον τῆς ἐκκλησίας των, ἀπὸ τὸ πρωτοαλεθόμενον σιτάρι ἐξύμωναν πουγάτσαν, τὴν ὁποίαν ἔφερον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐκεῖ δέ, ἀφοῦ ὁ ἱερεὺς ἀνεγίνωσκεν ἐπ' αὐτῆς ἐπίκαιρον εὐχὴν, τὴν ἐμοίραζαν κατὰ μικρὰ τεμάχια εἰς τὸ ἐκκλησίασμα, τὸ ὁποῖον συνήθιζε νὰ εὐχεται «Μπικικέ' στοῦ βιό σας.» γ) Ὡσαύτως, διὰ νὰ εὐλογηθῇ τὸ ἀμπέλι τους, ἀπὸ τὰ πρῶτα ὄριμα σταφύλια ἔφερον εἰς τὴν ἐκκλησίαν πιατέλαν γεμάτην καί, ἀφοῦ καὶ πάλιν ἀνεγίνωσκετο ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἐπίκαιρος εὐχὴ, ἐμοιράζετο τὸ περιοχόμενον εἰς τὸ ἐκκλησίασμα, τὸ ὁποῖον καὶ πάλιν ἤρχετο «Νὰ μὴν ἀδγειαίξ'ν τὰ βαρέλια». Ἡ προσφορά αὕτη ἐλάμβανε χώραν τῆς Μεταμορφώσεως, ἥτοι τὴν 6ην Αὐγούστου. δ) Ἐπίσης κάθε νοικοκυρὰ ἀπὸ τὰ πρῶτα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐμφανιζόμενα ἄνθη τοῦ κήπου τῆς ἐθεώρει ἱερὸν καθήκον νὰ καταθέσῃ εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου δέσμη.

9. Τὸ ἄνθος, τὸ ὁποῖον δίδει ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Σταυροπροσκυνήσεως (Γ' Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν), ὡς καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ (14ην Σεπτεμβρίου), τὸ ὁποῖον λέγεται «τ' Σταυροῦ τοῦ λουλούδ'», τὸ φυλάττουν εἰς τὸ εἰκονοστάσιον. Ὄταν δὲ τυχὸν λείψῃ τὸ προζύμι, τότε πλάθουν τὴν ζύμην καὶ ἐπιθέτοντες ἐπ' αὐτῆς τὸ λουλούδι τοῦ Σταυροῦ, ἐπιτυγχάνουν νὰ ἀποκτήσουν νέο προζύμι μετὰ τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἐπέδρασεν ἡ θεία χάρις.

10. Τὸ αὐτὸ ἐπιτυγχάνεται καὶ μετὰ τὴν ἐπίθεσιν ἐπὶ τῆς ζύμης γνησίου φλωριοῦ (κωσταντινάτου), τὸ ὁποῖον εἰς μὲν τὴν μίαν πλευρὰν του φέρει ἀποτύπωμα τῶν εἰκόνων τοῦ Μεγ. Κωνσταντίνου καὶ τῆς ἁγίας Ἐλένης, κρατούντων ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν τὸν Σταυρόν, ἐπὶ δὲ τῆς ἄλλης πλευρᾶς τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας.

11. Τάματα. α) Εἰς ἀσθένειαν τῶν παιδιῶν των αἱ μητέρες προσφεύγουσαι εἰς τὴν ἐκ Θεοῦ θεραπείαν «τάζουν νὰ σκληρώσουν» τὸ παιδί τους εἰς τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου. Πρὸς τοῦτο παραλαμβάνουν ἐκ τοῦ ναοῦ «τὸ σκλάβο», ἥτοι κρῖνον συρμάτινον, ἔχοντα περίμετρον ἴσην πρὸς τὸν λαιμὸν τοῦ παιδιοῦ, τὸν ὁποῖον ἐπὶ 40 ἡμέρας φέρει ὁ μικρὸς νυχθημερόν, μετὰ τὴν πάροδον δὲ τοῦ τεσσαρακονθημέρου τὸν ἐπιστρέφουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνοδευόμενον καὶ ὑπὸ τινος δώρου, ἀνιλόγου τῆς οἰκονομικῆς των καταστάσεως, πρὸς ὄφελος τοῦ ναοῦ καὶ τότε κατὰ τὴν ἔκφρασιν των «ξισκλαβώνιτι τοῦ πιδί.» β) Ἐβαζαν νὰ κοιμηθῇ ὁ ἀσθενῶν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐντὸς τοῦ ναοῦ διὰ τὴν χάριν εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου ἐπιτευχθεῖσαν θεραπείαν του. γ) Ἐν περιπτώσει πόνου τῶν ὀφθαλμῶν ἔταζον νὰ προσφέρωσιν εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου ἄργυροῦν ὁμοίωμα

ὀφθαλμοῦ. δ) Ἐν περιπτώσει πόνου τοῦ αὐτιοῦ ἀνήρτων εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου ὁμοίωμα αὐτιοῦ. ε) Ἐν περιπτώσει νευραλγίας τῶν χειρῶν ἢ τῶν ποδῶν προσέφερον καὶ ἀνήρτων εἰς τὴν εἰκόνα ἀργυρᾶ ὁμοιώματα εἴτε τῶν βραχιόνων εἴτε ὀλοκλήρου ποδός.

Γ'. ΧΡΟΝΟΥ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ

Ἔθραι τοῦ ἔτους.

Τὰς διαφορούς ἐποχὰς τοῦ ἔτους καθόριζον ὡς ἑξῆς :

1. Τ'ν ἀνοιξ', ἦτοι περὶ τὰ μέσα Μαρτίου.
2. Στ' ἀλώνια, ἦτοι περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου.
3. Στὰ σῦκα, ἦτοι περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου.
4. Στὸν δρύγου, ἦτοι περὶ τὰ μέσα Σεπτεμβρίου.
5. Τοῦ Σαραντά'μιρου=ἀπὸ 14ης Νοεμβρίου μέχρι 25ης Δεκεμβρίου.
6. Τοῦ Σταυροῦ=14η Σεπτεμβρίου.
7. Τ' Ἀγεργιοῦ=23η Ἀπριλίου.
8. Τ'ς Παναγιᾶς=15η Αὐγούστου.
9. Τ' Ἀδημητριοῦ=26η Ὀκτωβρίου.

Ὄνόματα μηνῶν.

Γιννάρο'ς	=	Ἰανουάριος
Φλιβάρ'ς	=	Φεβρουάριος
Μάρτι'ς	=	Μάρτιος
Ἀπρίλι'ς	=	Ἀπρίλιος
Μαῖς	=	Μαῖος
Θέρους	=	Ἰούνιος
Ἀλουνάρ'ς	=	Ἰούλιος
Αὐγουστους	=	Αὐγουστος
Σταυρός	=	Σεπτέμβριος
Ἀδημήτρ'ς	=	Ὀκτώβριος
Παχισιτῆς	=	Νοέμβριος
Ἀντριᾶς	=	Δεκέμβριος

Διαιρέσις ἡμερονοκτίου.

Ἦς πρὸς τὴν διαιρέσιν τῶν ὡρῶν τοῦ ἡμερονοκτίου μεταχειρίζονται τὰς ἑξῆς φράσεις :

1. Βαθειὰ χαραῇ = πρὸ τοῦ λυκαυγοῦς.

2. Χαράματα = λυκανγές. Π. χ. Ἰγὼ σὶ καρτιροῦσα ἀποὺ βαθειὰ χαραὴ κὶ σὺ μ' ἤρθες μόν' τὰ χαράματα.
3. Σὰ βαρέσ' οὐ ἥλιους = ἀνατολή.
4. Σὰν ἀνιβῆ οὐ ἥλιους μιὰ ξιάλ' = μετὰ 1 ὥραν. Π. χ. Ἄν ξικίνισουμι, σὰ βαρέσ' οὐ ἥλιους, θὰ φτάσουμι στοὺ χουργιό, σὰν ἀνιβῆ οὐ ἥλιους μιὰ ξιάλ'.
5. Πουλνιῶδας ἢ ἴκκλησιὰ = περὶ τὴν 10ην π. μ.
6. Σὰ σταλίσ' τὰ πρόβιατα = περὶ τὴν 11 1/2 π. μ. Π. χ. Πουλνιῶδας ἢ ἴκκλησιὰ ἄν φύγουμι, προυφταίνουμι νὰ γυρίσουμι σὰ σταλίσ' τὰ πρόβιατα.
7. Καταμισήμιρου = μεσημβρία.
8. Σὰ ξεσκαρίσ' τὰ πρόβιατα = περὶ τὴν 2αν μ. μ. Π. χ. Καταμισήμιρου τρῶμι κὶ σὰ ξεσκαρίσ' τὰ πρόβιατα καβαλ' κέβουμι κὶ φεύγουμι.
9. Τοὺ δειλ'νὸ = περὶ τὴν 4ην μ. μ.
10. Στοὺ σήμαντρου = περὶ τὴν 5ην μ. μ. Π. χ. Ἰμένα ἢ δ'λειά μ' ἄπ' τοὺ δειλ'νὸ ὡς τοὺ σήμαντρου θὰ μιτισί'.
11. Βασίλιμα ἥλιοῦ = δύσις.
12. Σουρούπια = λυκόφως. Π. χ. Ἄν φύγ'ς βασίλιμα ἥλιοῦ, θὰ σὶ ἰδοῦν κάτσι νὰ γέν'ν σουρούπια κὶ τότες φεύγα.

Ζ'. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

- Ἄγαπῶ.** Ἄγαπάει οὐ Θιὸς τοὺ γλέφτ',
μὰ παραπάν' τοὺ νοικουκρύ'.
Λέγεται γιὰ κείνους, τῶν ὁποίων αἱ ὕπουλοι καὶ ψευδεῖς περιποιήσεις ἐν τέλει ἀποκαλύπτονται.
- Ἄγιάζω.** Μὴ ξένα κόλλ'βα ν' ἀγιάσ' τ' ψυχὴ τ'.
Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὁποῖοι, ἀνίκανοι ὄντες, προσπαθοῦν μὲ τὴν βοήθειαν ἄλλων νὰ προοδεύσουν.
- Ἄγιος Παντελεήμων.** Κ' τσοὶ γκαβοὶ στοὺν Ἄγιου Παντιλέμονα.
Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὁποῖοι τὸν ἅταξ εὐεργετήσαντα αὐτοὺς ἐξακολουθοῦν νὰ παρενοχλοῦν ἀδιακόπως μὲ διαφόρους ἀπαιτήσεις.
- Ἄγοράζω.** Ὅσας π'λοῦν, ἀγοράζ'ν.
Λέγεται ὡς συμβουλή, ὅτι δηλαδὴ πρέπει κανεὶς νὰ ἐπωφελεῖται τῆς περιστάσεως.
- Ἄγουρίδα.** Ἀγάλ' ἀγάλια γένιτι ἢ ἀγουρίδα μέλι.
Λέγεται ὡς συμβουλή διὰ τοὺς θέλοντας νὰ ἐπιτύχουν κάπου, ὅτι πρέπει νὰ ἔχουν μεγάλην ὑπομονήν.
- Ἄκουλνάει.** Ὅδας εἶν' ζιστὸ τοὺ σίδηρου ἀκουλνάει.
Ὅτι ἡ παιδεία καὶ ἡ μόρφωσις ἀποκτῶνται ἀπὸ τῆς μικρᾶς ἡλικίας καὶ ὅτι καὶ αἱ συμβουλαὶ πρέπει νὰ δίδονται ἐν εὐθέτῳ σιγμῇ.

- Ἄλεθω.** Σιβάτι σκύλλ' ἄλεστι
κι ἄλεστικά μὴ δῶστι.
Λέγεται γιὰ κείνους, τῶν ὁποίων τὸ σπιτικό ἐν γένει δὲν ἔχει καμμιά τάξι
καὶ ὁ καθένας κάμνει τοῦ κεφαλιοῦ του.
- Ἄλισβερίσι.** Μὴ τοῦ δικὸ φάι κὶ πιέ, μ' ἄλισβερίσ' μὴ γάμ'ς.
Λέγεται ὡς συμβουλή γιὰ τοὺς συναλλασσομένους συγγενεῖς, διότι ἐν τέλει τὸ
συμφέρον θὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ ψυχρανθοῦν.
- Ἄλλος.** Ἄλλους τοῦ μακρὸ τ' κὶ ἄλλους τοῦ κονδὸ τ'.
Λέγεται γιὰ τοὺς μὴ δυναμένους νὰ συνεννοηθῶσι, ἐφ' ὅσον ἕκαστος ὑποστη-
ρίζει πεισιμόνως τὴν ἀποψίν του.
- Ἄλ' ποῦ.** Ἡ κυρά μας ἦ ἀλ' ποῦ
τὰ δικά τ'ς τὰ ρίχν' ἄλλοῦ.
Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι προσπαθοῦν μὲ διάφορα μέσα ν' ἀποφύγουν
εὐθύνας.
- Ἀμασκάλη.** Δυὸ καρπούζια στ'ν ἀμασκάλ' δὲ βαίρονουδι.
Λέγεται ὡς συμβουλή εἰς τοὺς ἀσχολουμένους εἰς ἐπιχειρήσεις, ὅτι εἶναι
ἀδύνατος ἢ σύγχρονος ἐπιδίωξις πολλῶν τοιούτων.
- Ἀνήφουρους.** Οὐ ἀνήφουρους θὰ φέρ' κὶ κατήφουρουν.
Λέγεται ὡς παρηγορία ἢ ὡς ἐνδειξις περὶ τοῦ ὅτι τὰς δυσκολίας καὶ στενο-
χωρίας θὰ ἐπακολουθήσουν ἀνέσεις καὶ εὐκολαίαι.
- Ἄνοιξις.** Ἐνας κούκκος δὲ φέρν' ἄνοιξ'.
Λέγεται σχετικῶς πρὸς τὰς μεμονωμένας ἐπιτυχίας, ὅτι οὐδεμίαν ἐπίδρασιν
ἀσκοῦσιν ἐπὶ τοῦ ὅλου.
- Ἀδαμῶνου.** Δὲ βουρεῖ ν' ἀδαμῶσ' τ'ς δυὸ ἄκρις.
Λέγεται γιὰ τοὺς δυσπραγοῦντας ἐλλείψει οἰκονομικῶν μέσων, ὅτι οὐδέποτε
θὰ εὐρεθοῦν ἐν γαλήνῃ.
- Ἄδι.** Τ'ς γιουρτὲς ἦ Παπαντῆ
τ'ς μαζῶν' μὴ τ' ἄδι.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι πᾶσα ἐροτῆ καὶ ἐπίσημος δεξιῶσις παρῆλθε.
- Ἄξούγκι.** Αὐτὸς βγάζ' ἀπ' τὴ μύγ' ἀξούγκ'.
Λέγεται γιὰ τοὺς πολὺ φιλαργύρους, οἱ ὅποιοι ἐπιζητοῦν νὰ κερδίσουν ἀπὸ
παντοῦ.
- Ἄπλουμένα.** Ἄγιστα κὶ ἀνύφαντα κὶ στοῦ βλουκὸ ἀπλουμένα.
Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι τὰ μᾶλλον ἀπίθανα καὶ ἀβέβαια παρουσιάζου-
ν ὡς τετελεσμένα.
- Ἄπουκρούου.** Π' ἀγάλια, δὲ θ' ἀποκρέψ'.
Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τὴ λαιμαργία τοὺς δὲν ἐννοοῦν ν' ἀφή-
σουν τίποτε στὸ τραπέζι.

- Ἄραδα.** Μὶ τ'ν ἄραδα σ' θὰ πᾶς
κι ἄς εἶσι κι παπᾶς.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι τὸ δικαίωμα προτεραιότητος παραμένει σε-
βαστόν.
- Ἄρμέγω.** Ἄρμιγι κι κούριβι,
χέξι κι διομάτιαξι.
Λέγεται γιὰ τοὺς ἀσχολουμένους εἰς μηδαμινὰς ἐργασίας, τὰς ὁποίας περι-
πλέκουν χωρὶς νὰ φέρουν εἰς πέρας τίποτε.
Βάρ' τα πίσου νὰ τ' ἀρμέξουμι.
Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι ἀγαποῦν τὴν πολυλογία καὶ ἐπαναλαμβάνουν
πολλοὺς τὴν αὐτὴν ἱστορίαν.
- Ἄρνι.** Ἄποὺ ἔν' ἄρνι δυὸ τουμάρια ;
Λέγεται γιὰ κείνους, πού γιὰ τὴν ἴδια ὑπηρεσία ζητοῦν διπλῆ ἀμοιβή.
- Ἄρνια.** Ἐμι γαλαῖτα, ἔμι μαλλᾶτα, ἔμι τ' ἄρνια θηλ'κά.
Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι εἰς ὄλας γενικῶς τὰς ἐπιχειρήσεις των ἐπι-
τυγχάνουν.
- Ἀυγά.** Ἐχασι κι τ' αὐγά κι τοῦ καλάθ' .
Λέγεται γιὰ κείνους, τῶν ὁποίων ὄλα τὰ προμελετώμενα σχέδια ἀποτυγχάνουν.
- Ἀυγό.** Κούριπι τ' αὐγὸ κι πᾶρ' τοῦ μαλλί τ' .
Λέγεται ὡς προειδοποιήσις γιὰ μερικοὺς ἐπιχειρηματίας, ὅτι δὲν πρέπει νὰ
προσμένουν ἐκ τῆς ἀσχολίας των ὠφέλειαν.
- Ἄχυρα.** Θὰ κάμ' τ' ἄχυρα κουμμάτια.
Λέγεται γιὰ κείνους, πού δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ πραγματοποιήσουν τὰς
ἀπειλάς των.
- Βαργιέτι.** Τοῦ πουλὺ τοῦ Κύρ' ἔλέησου κι οὐ παπᾶς τοῦ
βαργιέτι.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι αἱ συχναὶ καὶ ἐπίμονοι παρακλήσεις καθί-
στανται ἐνοχλητικά.
- Βαριά.** Εἴχαμι βαριά τὴ γριά,
φάσκουσιν κι οὐ γέροντας.
Λέγεται, ὅταν σὲ μιὰ σοβαρὰ στενοχωρία προσίθεται καὶ ἄλλη.
- Βασιλικός.** Χατίρ' γιὰ τοῦ βασιλικὸ
πίν' ἡ γλάστρα τοῦ νιρό.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τῶν ἀποδιδομένων εἰς τινα περιποιήσεων οὐχὶ χάριν
τοῦ ἀτόμου, ἀλλὰ χάριν τῆς ἐκ τοῦ μεσάζοντος ἐλπιζομένης ὠφελείας.
- Βιδό.** Τοῦ βιδό παρρεῦ' τοῦ σ' χείο.
Λέγεται, προκειμένου περὶ ἀναρμόστων συνοικεσίων, εἰς τὰ ὁποία κυριαρχεῖ
οὐχὶ τὸ ἐρωτικὸν αἶσθημα, ἀλλὰ τὸ ὑλικὸν κέρδος.

- Βόσκουν.** Οἱ γκαβῆς οἱ χῆνις τ' νύχτα βόσκουν.
 Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι, ἐνῶ γνωρίζουν τὴν ἀνικανότητά των, δὲν προσπαθοῦν νὰ ἐπωφεληθοῦν τῆς καταλλήλου εὐκαιρίας.
- Β'νά.** Μαθ'μένα τὰ β'νά ἔπου χιόνια.
 Λέγεται γιὰ κείνους, εἰς τοὺς ὁποίους αἱ συνεχεῖς ταλαιπωρίαὶ οὐδεμίαν ἐντύπωσιν προξενοῦν.
- Βούτυρο.** Σὰν ἔχ' πουλὺ βούτυρου, ἀλείφ' κὶ τρὺ γώλου τ'.
 Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι ὅλως ἀνεξετάστως σπαταλοῦν τ' ἀγαθὰ των.
- Βρακί** Τὸν ἔβουλι μέσ' τοῦ βρακί τ'ς.
 Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι δεικνύουν μεγάλην ὑποχωρητικότητα πρὸ τῆς ἡδονῆς.
- Βρέχει.** Ἄλλου βρέχ'.
 Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι ἀδυνατοῦν ν' ἀντιληφθοῦν τοὺς γινομένους δι' αὐτοὺς πλαγίους ὑπαινιγμούς.
 Ἄν δὲ βρέξ', θὰ σιῶξ'.
 Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι ἀντιλαμβάνονται ὅτι ἐκ τῆς ἐπιχειρήσεώς των, ἂν δὲν ὠφεληθοῦν ὡς αὐτοὶ ἤλπιζον, δὲν θὰ ζημιώσουν ὁμῶς καὶ τελείως.
- Βρίζουν** Ξουπίσου κὶ τὸν βασιλιᾶ τὸν βρίζουν.
 Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν τὸ θάρρος νὰ ποῦν εἰς τὸν ἀπέναντί των τὰ σφάλματά του κατὰ πρόσωπον.
- Βρῆκα.** Σὰ δού βοί μ' βρῆκα,
 σὰ δ' γαρδιά μ' δὲ βρῆκα.
 Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι κρίνοντας τὰ πράγματα ὑποκειμενικῶς δὲν εὐχαριστοῦνται εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἄλλων.
- Γαῖδαρους.** Εἶπ' οὐ γαῖδαρος τοῦ βέτ'νου «Αἶ! Κιφάλα!»
 Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι μόνον τῶν ἄλλων τὰ ἐλαττώματα βλέπουν.
- Γαβρός.** Χαλεύ'ς γαβρὸ μὶ μάτια;
 Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι ἐν παντί ἐπιζητοῦν τὴν τελειότητα.
- Γάμους.** Γάμους ἄκλαυτους κὶ νικρὺς ἀγέλαστους.
 Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ αἱ ἀντιθέσεις συνυπάρχουν.
 Ἄπ' τοῦ γάμου ἔρχουμι,
 μὰ ψουφῶ π' τῆ βεῖνα.
 Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι ὑπολογίζοντες τὰ πράγματα κατὰ τὴν ἰδίαν των σκέψιν διαψεύδονται εἰς τὰς ἐλπίδας των. Περὶ τῆς προσελύσεως τῆς παροιμίας λέγεται ὁ ἔξης μῦθος: Κάποιος, κληθεὶς εἰς γάμον ἐν χωρίῳ πολὺ μακρὰν τοῦ ἰδικοῦ του, ἔλαβε μαζί του κοχλιάριον καὶ περσόνιον, διὰ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸ φαγοπότι, ὅπως ἤξευρε νὰ γίνεται στὸ χωριό του. Ἐπειδὴ ὁμῶς ἐκεῖ μετὰ τὸν γάμον προσέφερον εἰς τοὺς καλεσμένους μόνον ἕνα ποτόν, ἐπιστρέψας εἰς τὸ χωριό του θεοηστικός, εἶπε τ' ἀνωτέρω.

Θ' ἀφήσουμι τοῦ γάμου,
νὰ πᾶμι γιὰ πουρνάρια ;

Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι παραμελοῦν τὸ βέβαιον καὶ θετικὸν καὶ κυνηγοῦν τ' ἀβέβαια.

Μπλίτ' σι οὐ γάμους κ' ἢ χαρά,
μάω' τὰ χλιάρια πιθιρά.

Λέγεται ὡς προτοπή πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὴν τάξιν μετὰ τὴν πάροδον ἐκιάκτου τινὸς συμμάντος.

Στοῦ γάμου σ'!—Νᾶσι κὶ σύ!

Λέγεται γιὰ συμβουλή γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι τὴν διαχειρίσιν τῆς περιουσίας των ἐγκαταλείπουν εἰς ἄλλους.

Γάτα. Σὰ βριμέν' γάτα.

Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι στεροῦνται θάρρους καὶ τούτου ἔνεκα φαίνονται πάντοτε βασανιζόμενοι ὑπὸ φόβου.

Γάτους. Γέρους γάτους τρυφιρὰ πουδίκια.

Λέγεται γιὰ τοὺς καλομαθημένους, πῶς ἀρέσκονται εἰς τρυφερὰς περιποιήσεις, ἢ γιὰ τὸ γῆρας, πῶς ἐπιζητεῖ σχέσεις μετὰ τὴν τρυφερὰν νεότητα.

Σὰ φύγ' οὐ γάτους, χουρεῦουν τὰ πουδίκια.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι πᾶσα ἐργασία χαλοῖται, διὰ τὸν ἐπιτηρητὴν ἐπαρκῶς.

Γελῶ. Βγῆλιν ἢ βουβὴ στοῦ δρόμου
κὶ γιλᾶ ὄλου τοῦ γρόσμου.

Λέγεται γιὰ τοὺς στερομένους πάσης ὑπολήψεως, οἱ ὅποιοι ὁμως ἐννοοῦν νὰ κατηγοροῦν ὄλους γιὰ σφάλματα, πῶς ἔχουν οἱ ἴδιοι περισσότερα.

“Ὀλ' γιλοῦσαν μιτ' ἱμένα,
χάνουμαν κ' ἰγὼ π' τὰ γέλοια.

Λέγεται γιὰ τοὺς μωροὺς καὶ ἀνοήτους, οἱ ὅποιοι γελοῦν μαζί με τοὺς εἰρωνευομένους αὐτοὺς.

Γειτόνισσα. Τ'ς γειτόν'σας εἶνι νουστ'μώτιρου.

Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι, ἐνῶ δὲν στεροῦνται ἀπὸ τίποτε, ρίπτουν ἐν τούτοις ἀπληστα βλέμματα εἰς τ' ἀγαθὰ τῶν ἄλλων.

Γεράματα. Τώρα στα γιράματα
μάθι, γέρου. γράματα.

Λέγεται γιὰ κείνους, πῶς παράκαιρα ζητοῦν ν' ἀποκτήσουν κάτι, πῶς χρειάζεται κόπον.

Γηράζω. Ἐ γάτε κὶ ἄν γηράσ',
τὰ ἴδια νύχια θᾶχ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι οἱ κακίαι καὶ τὰ ἐλαττώματα παρακολουθοῦν τὸ ἄτομον μέχρι γήρατος.

Γινάτι.

Τοῦ γινάτ' βγάζ' τοῦ μάτ'.

Λέγεται γιὰ κείνους, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ βίαιος χαρακτήρ γίνεται πρόξενος μεγαλυτέρων κακῶν.

Γκαϊλές.

Θ'κό τ' ψουμί τρώει κὶ ξένου γκαϊλὲ τραβᾶει.

Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὁποῖοι, λησμονοῦντες τὰ ἰδικά των, ἀνησυχοῦν γιὰ τὰς ξένας ὑποθέσεις.

Γκρίνια.

Ἔπου φτώχεια ἰκεῖ κὶ γκρίνια.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι ἡ ἔλλειψις τῶν ἐπιτηδείων εἰς μίαν οἰκογένειαν γίνεται συνήθως πρόξενος λογομαχίας.

Γκρημονός.

Μπρουστά γκρημονός κὶ πίσου ρέμα.

Λέγεται γιὰ τοὺς εὕρισκομένους πρὸ ἀδιεξόδου.

Γλύφω.

Πχοιός ἔχ' στὰ χέρια μέλ' κὶ δὲ θὰ γλύψ' τοῦ δάχ'λου;

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν πρὸς τοὺς διαχειριζομένους χρήματα, ὅτι ταῦτα σκανδαλίζοντα αὐτοὺς ἐξωθοῦν εἰς παρεκτροπήν.

Γνώσι.

Στεροῦν μου γνώσ' νὰ σ' εἶχα πρῶτα.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι αἱ ἡμερώτεροι σκέψεις ἐπέρχονται μετὰ τὴν πρᾶξιν.

Γουμάρι.Μισιακὸ γουμάρ¹ νὲ¹ ζῆ νὲ ψουφάει.

Λέγεται ἐπὶ συνεταιρικῶν κτημάτων, τῶν ὁποίων ἴτην καλλιέργειαν ἑκάτερος περιμένει ἀπὸ τὸν ἄλλον.

Γουρούνι.

Πίσου τᾶχ' τοῦ γρούν'.

Λέγεται ὡς προειδοποίησις εἰς τοὺς ἐπιχειροῦντας κάτι περὶ τῶν δυσχερειῶν, τὰς ὁποίας θὰ συναντήσουν.

Γριά.

Κάηκιν ἢ γριὰ στ' κουρκοῦτ',

φ'σάει κὶ στοῦ γιούρτ'.

Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὁποῖοι, παθόντες πρότερον, φοβοῦνται κατόπιν καὶ ἀπὸ τὰ μᾶλλον ἀβλαβῆ.

Ἐ γριὰ δὲν εἶχιν δαίμοναν κὶ ἀγόρασιν τοῦ γρούν'.

Λέγεται γιὰ κείνους, πού, ἐνῶ ζοῦν ἐν ἀνάσει, τρέχουν εἰς ἀναζήτησιν στενοχωρίας.

Ἐ γριὰ τοῦ μισοχείμουνου

ξυλάγγοουρα μᾶς χάλιβιν.

Λέγεται γιὰ κείνους, πού παράκαιρα ἐπιζητοῦν ἀταίριαστα πράγματα.

Ἐ γριὰ, μόν' ζαρουμέν'.

Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὁποῖοι προσπαθοῦν, ἀλλάζοντας τὴν ἔκφρασιν, τὸ αὐτὸ πρᾶγμα νὰ τὸ παραστήσουν ὡς διάφορον.

¹ Τουρκικόν : νέ, νὲ = οὔτε, οὔτε.

- Γυναίκα.** Πᾶρι γ'ναίκα ἀπὸν σόϊ κί σ'κλί ἀπὸν κουπάδ'.
- Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ πόσον συντελεῖ ἡ οικογενειακὴ ἀνατροφὴ ἢ καὶ ἡ ἐπιμελελημένη μόρφωσις ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας, διὰ τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ καταβάλλεται πᾶσα προσπάθεια.
- Δανεικά.** Δαν'κά κί ἀγύρ'στα.
- Λέγεται γιὰ τοὺς δανειζομένους καὶ ἐκ συστήματος μὴ ἐκπληροῦντας τὰς ὑποχρεώσεις των.
- Ξιπλήρουνι τὰ δανεικά κί πάλι ξαναζήτα.
- Λέγεται ὡς συμβουλή γιὰ τοὺς ζητοῦντας δάνειον.
- Δάσκαλος.** Μ' ὄπχοιον δάσκαλον καθίης,
τέτχοια γράμματα θὰ μάθ'ς.
- Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι τὸ παράδειγμα (καλὸν ἢ κακὸν) ἀσκεῖ μεγάλην ἐπίδρασιν.
- Δείχνω.** Ἔλα, μπαμπᾶ, νὰ σὶ δείξου ποῦ τ'ὄχ' ἢ μάνα μ'.
- Λέγεται ὡς εἰρωνεία πρὸς τοὺς κατωτέρους, ποῦ θέλουν νὰ ἐπιδείξουν εἰς τοὺς ἀνωτέρους των περίσσια ἐξυπνάδα.
- Δερμίτι.** Καλὸ τυρὶ σὶ σ'κλύσιου διρμάτ'.
- Λέγεται γιὰ κείνους, τῶν ὁποίων οἱ πράξεις ἀντιτίθενται εἰς τὸν χαρακτήρα των.
- Δέρνω.** Ἦ δειρ' του τ' ἀρχοντιόπ'λου ἢ μὴν τοῦ παταριῆς.
- Λέγεται ὡς προτροπὴ πρὸς τοὺς ἐπιχειροῦντας κάτι, ἢ νὰ τὸ ἀποτελειώσουν ἢ νὰ μὴ κάμουν ἀρχήν.
- Δεσπότης.** Μπῆκιν μέσα οὐ Δισπότης.
- Λέγεται εἰρωνικῶς γιὰ τὶς νοικοκυρές, ποῦ ἐξ ἀμελείας τσικνώνουν τὸ φαγητόν. Περὶ τῆς προελεύσεως τῆς παροιμίας λέγεται ὁ ἐξῆς μῦθος: Κάποια ἐλαφρόμυαλη, ἀλλὰ πολὺ φρόνιμη γυναικούλα καὶ φιλότιμη, στὴ κουβέντα μὲ τὴ γειτόνισσα ξέχασε τὸ φαγητό της ἐπάνω στὴ φωτιά καὶ τὸ θυμήθηκε, μόνον ὅταν ἦρθεν ὁ ἄνδρας της ἀπ' τὴ δουλειά. Ὅταν ἄνοιξε τὸν τέντζερε καὶ τὸ εἶδε καμμένο, ἐσκοιώθηκε νὰ κλαίῃ ἀπὸ τὸ φιλότιμό της. Ὁ ἄνδρας της, γιὰ νὰ τὴν παρηγορήσῃ, τῆς λέγει: «Ἔλα νὰ δοῦμε γιατί ἔγινε αὐτό». Ἐξυσε λοιπὸν τὸν τέντζερε μὲ τρόπον καὶ εἰς τὸ βάθος ἀπὸ τὸ καμμένο φαγητὸ ἐσηματίσθη ἓνα εἶδος δεσποτικῆς καλυμμαυχίου. «Κοίτο!» τῆς λέγει τότε. «Δὲν εἶναι κακό- Ὁ Δεσπότης ἐμπῆκε μέσα καὶ τὸ εὐλόγησε». Ἔτσι ἐπαρηγορήθη ἡ γυναίκα του.
- Διάβολος.** Μ'κρὸς διάβουλους, τρανὰ τσαρούχια.
- Λέγεται γιὰ κείνους, τῶν ὁποίων τὰ ἔργα εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτερα τῆς ἀτομικῆς των ἐμφανίσεως.
- Μῆτε διάβουλου νὰ δῆς
μήτε κί σιαυρὸ νὰ κάμ'ς.
- Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι χωρὶς νὰ προβλέπουν προσκόμματα εἰς τὰ ἔργα των εὐρίσκονται συνεχῶς εἰς ἀναποδιές.
- Δίνω.** Ὅ,τι δίνεις παίρνεις.
- Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι τὸ τίμημα δέον νὰ συμβαδίζει πρὸς τὴν πραγματικὴν ἀξίαν τοῦ ἀντικειμένου.

Δουλειά.

Δ'λειά, δ'λειά,
μὴ μόν' μάγ'λα κὶ κουλιά.

Λέγεται ὡς προτροπὴ πρὸς τοὺς ἀρρασκομένους εἰς τὴν καθιστικὴν ζωὴν, ὅτι δέον νὰ τὴν ἀποφύγουν ὡς ἐπιβλαβὴ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως.

Τ'ς νύχτας τὴ δ'λειά
τ' γλέπ' ἢ μέρα κὶ γιλᾶ.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι πᾶσα ἐργασία, γινομένη ἐν καιρῷ νυκτός, θὰ παρουσιάσῃ ἑλλείψεις εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, διὰ τὰς ὁποίας ἀνωφελῶς θέλει μετανοεῖ ὁ ἐνεργῶν.

Ἐβρατος.

Οὐβριὸς σὰ μουφλουζέψ',
παλιὰ τιφτέργι' ἀνοίγ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ τοὺς ἐμπόρους, πού, διεν ἀτυχήσουν, ἐνθυμοῦνται τοὺς ὀφειλέτας ἀσημάντων ποσῶν.

Ἐννέα.

Ἐννιά ὡς τὰ δέκα.

Λέγεται εἰρωνικῶς γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι, μόλις εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιχειρήσεως εὐρισκόμενοι, διασαλπίζουν αὐτὴν ὡς πλήρως τετελεσμένην. Περί τῆς προελεύσεως τῆς παροιμίας λέγεται ὁ ἐξῆς μῦθος: Εἰς γεωργὸς ἠρώτησε γείτονά του: «Τελείωσες τὴ σπορά;» «Κοντεύω» τῷ εἶπεν ἐκεῖνος. «Πόσα σπέρματα σπῆ μένουν ἀκόμα;» «Ἄ! Τίποτα! Ἐννιά ὡς τὰ δέκα» ἀπήντησε.

Ἐρρημα.

— Ποῦ πᾶτι ἔρ'μα;
— Νὰ ρ'μάξουμι κὶ ἄλλα.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν διὰ τὴν ἐξ ἀτέκνου εἰς ἄτεκνον περιερχομένην κληρονομίαν, ὅτι δηλαδὴ οὐδένα ἀνθρωπιστικὸν σκοπὸν ἐκπληροῖ αὕτη.

Εὐχή.

Εὐχὴ γονιοῦ ἀγόραζι κὶ στοῦ βουνό πιρπάτα.

Λέγεται ὡς συμβουλὴ πρὸς τὰ τέκνα, ὅτι δηλαδὴ ὀφείλουσιν ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ τιμῶσι τοὺς γονεῖς των, ἵνα ἐπιτύχῃσι τῆς εὐχῆς καὶ εὐλογίας αὐτῶν.

Ζακόνι.

Κάθι χῶρα κὶ ζακόν',
κάθι μαχαλᾶς κὶ τᾶξ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα καὶ γειτονικῶν ἀκόμη περιφερειῶν παρουσιάζουσι πολλὰς διαφοράς.

Ζημία.

Νὲ ἢ γάτα νὲ ἢ ζημιά τ'ς.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν δι' ἐκείνους, πού κατορθώνουν μεθ' ἐκάστην πράξιν νὰ θέτουν τὰ πράγματα στὴν θέσιν των.

Ζούλεια.

Νᾶταν ἢ ζήλεια ψῶρα,
θὰ γιόμουζ' δλ' ἢ χῶρα.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι ἡ ζούλεια δὲν εἶναι κολλητικὴ ἀρρώστεια, ἀλλ' ἔμφυτος.

Ζουμί.

Τί οὐ κάβουρας, τί τοῦ ζ'μί τ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι ἀπὸ μικρὰ καὶ ἀσήμαντα ἔργα δὲν πρέπει νὰ προσδοκᾷ τις μέγα κέρδος.

Ζυμώνω.

Πχοιὰ δὲ θέλ' νὰ ζ'μώσ'
κάθι μέρα κουσκινίζ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τῆς ἀπροθυμίας μερικῶν, πού, γιὰ ν' ἀποφύγουν βαρύτεραν ἐργασίαν, σπαιταλοῦν τὸν καιρὸν των εἰς παιδαριώδεις ἀσχολίας.

Ζῶ.

Ζοῦν καλά; — Σὰ δὴ γάτα μὶ τοῦ σ'κλί.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ τ' ἀνδρόγυνα ἢ καὶ τοὺς συνεταίρους, οἱ ὁποῖον δι' ἀσυμφωνίαν χαρακτηῖρος συνεχῶς εὐρίσκονται εἰς προστριβάς.

Θαῦμα.

Κάθι θάμα γιὰ τρεῖς μέρις.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι καὶ ἡ χιρὰ καὶ ἡ λύπη ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἶναι ἐφήμεροι.

Ἰσιάζω.

Τοῦ στραβὸ τοῦ ξύλου
μόν' ἢ φωτιὰ τοῦ ἰσιάζ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι τὰ ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας κτηθέντα ἐλατιώματα καὶ αἱ ἐκ συναναστροφῆς συνήθειαι παρακολουθοῦν ἕκαστον καὶ μέχρι γήρατος καὶ ὅτι μόνος ὁ θάνατος ἐξαλείφει ταῦτα.

Κάθομαι.

Στ' ἀγκάθια κάθητι.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, πού εὐρίσκονται εἰς στενοχωρίαν καὶ ἀναμένουν ξένην βοήθειαν.

Κάτσι στραβά κὶ μίλα ἴσια.

Λέγεται ὡς συμβουλή, ὅτι δηλαδὴ καὶ εἰς δυσκόλους περιστάσεις πρέπει τις νὰ προτιμᾷ τὴν ἀλήθειαν.

Καίει.

Κουδὰ στοῦ ξηρὸ καίει κὶ τοῦ χλουρὸ.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι εἰς τινὰς περιπτώσεις μαζί μὲ τοὺς κακοὺς ὑποφέρουν καὶ οἱ καλοί.

Καίωμα.

— Κήκα, μάνα μ', κήκα!

— Κήκες, πιδί μ', κήκες!

— "Οχ', μάνα μ', ἀπ' τὸν ἄντρα, ἀπ' τοῦ λουκάν'κου.

Λέγεται εἰρωνικῶς γιὰ κείνους, πού δὲν αἰσθάνονται πραγματικὴν λύπην. Περὶ τῆς προελεύσεως τῆς παροιμίας λέγεται ὁ ἐξῆς μῦθος: Κάποια ἐλαφρόμυαλη, τῆς ὁποίας ὁ ἄνδρας ἀπέθανε, ἀφήνει τὴν ξένους εἰς τὴν αἰθουσαν τοῦ νεκροῦ καί, ἀφοῦ ἔψησε λουκάνικον εἰς τὸ μαγειρεῖον, ἤρχισε νὰ τρώγῃ. Ἐπειδὴ ὁμως αἰφνης τὴν ἐζήτησεν ἡ μητέρα της, ἔκρυπεν εἰς τὸν κόρυφον τῆς τὸ ζεστό λουκάνικο καί, ἐπειδὴ ἤσθάνετο τὸν πόνον τοῦ καψίματος, εἶπε τ'ἀνωτέρω.

Καιρός.

Κατὰ τὸν κηρὸ κὶ τοῦ χουρὸ.

Λέγεται ὡς συμβουλή τοῦ ὅτι δηλαδὴ πᾶς τις πρέπει νὰ συμβαδίξῃ μὲ τὰς περιστάσεις.

Καθὼς βλέπω τὸν κηρὸ,
κάτ' καλὰ εἴμισι κ' ἰδῶ.

Λέγεται εἰρωνικῶς γιὰ κείνους, πού, ἐνῶ εἶναι ἀνεπιθύμητοι, προσποιοῦνται ὅτι δὲν ἀντιλαμβάνονται τίποτε.

Ἔγ' οὐ κινῶς γυρίσματα,
νὰ γιατρίφτουν τὰ πείσματα.

Λέγεται γιὰ κείνους, πού, ἀνίκανοι ὄντες νὰ συντελέσουν ἀφ' αὐτῶν, στηρίζουν τὰς ἐλπίδας των εἰς ἐξωτερικὴν βοήθειαν.

Καίω. Γιὰ τὸν ψύλλου ἔκαψιν τοῦ πάπλουμα.

Λέγεται εἰρωνικῶς γιὰ κείνους, πού γιὰ ἀδικαιολόγητον φιλοτιμίαν ἐξοδεύουν ἀλύπητα καὶ συνεπῶς ζημιοῦνται σημαντικά.

Καίει κὶ δὲ γραπνίζ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, πού μὲ περισσὴ τέχνη κρύβουν τὴν πονηριά τους ἢ μὲ ὑποκριτικὸν τρόπον ἀποκρύπτουν τὴν ὑπουλον σκέψιν των.

Καλάθι. Ὅπ' σὶ ποῦν πολλὰ κινάσια,
πᾶρι μ' κρὸ καλάθ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι εἰς τὰς καυχησιολογίας μερικῶν δὲν πρέπει τις νὰ δίδῃ πίστιν.

Καλόγηρος. Καλόγηρους θυμῶνιας τοῦ τριήμερου
κακιά 'πουκρια ἀπόκριβιν.

Λέγεται γιὰ κείνους, οἱ ὁποῖοι, ἀναλογιζόμενοι τὰς συνεπειὰς τῶν πράξεών των, δὲν ἠμποροῦν νὰ ἡσυχάσουν.

Κάμνω. Μὴ γάμ'ς, νὰ μὴ βρῆς.

Λέγεται ὡς προειδικοποιήσις τοῦ ὅτι δηλαδὴ θὸ πάθη τὰ αὐτὰ ὁ ἀδικῶν τοὺς ἄλλους.

Καπειάνιος. Οὐ καλὸς οὐ καπειάνιος
στὴ φουρτούνα φαίνεται.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι ὁ ἱκανὸς μόνον δύναται ν' ἀντιμετωπίσῃ τὰς δυσκολίας.

Καράβι. Τρανὸ καράβ', τρανὴ φουρτούνα,
μ' κρὸ καράβ', μ' κρὴ φουρτούνα.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι δηλαδὴ αἱ ὑποχρεώσεις καὶ τὰ καθήκοντα συμβυδίζουν πρὸς τὴν κοινωνικὴν θέσιν ἐκάστου.

Καρδιά. Ἄνθρουπου γλέπ'ς, μὰ καρδιά δὲ ξέρ'ς.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι τὰ ἐξωτερικὰ φαινόμενα εἰσι συνήθως ἀπατηλά

Κατεβάζω. Ἄς εἶν' κὶ ζαχαρένια, κατέβασέ την.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τῶν διαθέσεων τῆς νύφης πρὸς τὴν πεθεράν. Περὶ τῆς προελεύσεως τῆς παροιμίας λέγεται ὁ ἐξῆς μῦθος: Κάποιος ἀπὸ μεγάλη ἀγάπη πρὸς τὴν ἀποθανοῦσαν μητέρα του παρήγγειλεν εἰς ζαχαροπλάστιν καὶ τοῦ ἔκαμεν ὁμοίωμα τῆς μητρὸς του ἀπὸ ζάχαρι καὶ τὸ ἐτοποθέτησεν εἰς τὸ σαλόνι, κάθε φορά δὲ ποὺ ἐγύριζεν ἀπὸ τῆ δουλειὰ του, ἐκαλησπέριζε πρῶτα τὸ ἀγαλματάκι τῆς μητρὸς του καὶ ἔπειτα τὴν γυναῖκα του. Αὐτὴν τὴν τακτικὴν ἢ γυναῖκα του τὴν ὑπέμεινε γιὰ ὀλίγον καιρὸ, στὸ τέλος ὁμως δὲν ἐβάσταξεν, ἀλλ' ἀπ' τῆς ζήλειας τῆς ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν ἄνδρα τῆς νὰ τὴν κατεβάσῃ.

- Κατήφορος.** Πῆρ' οὐ γκαβὸς κατήφουρουν.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, οἱ ὁποῖοι ἀμερίμνωσ συνεχίζουν πορείαν, προετοιμασθεῖσαν παρ' ἄλλων.
- Καρτερῶ.** Ἄλλοίμουνου πού καρτιρεῖ στῆς γειτουναῖς τοῦ γιόμα.
Λέγεται ὡς ἀποθαρρυντικὸν γιὰ κείνους, πού ἐν παντὶ ἀναμένουν ὑποστήριξιν ἄλλων.
- Καβγᾶς.** Ἄπλών' τοῦ ζ'νάρι τ' γιὰ καβγᾶ.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, οἱ ὁποῖοι ἐκ συστήματος δίδουν ἀφορμὴν εἰς φιλονεικίας.
- Κεμπάπι.** Ἐμ σ'ίς', ἔμ κεμπάλ'.¹
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ πλεονέκτη, ὁ ὁποῖος τὰ θέλει ὄλα δικά του καὶ χωρὶς τὴν παραμικρὰν ζημίαν.
- Κέρδος.** Στοῦ ἄδικου τοῦ κέρδους
σύδρουφους οὐ διάβουλους.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι πλούτη κερδηθέντα μὲ ψευτιᾶς καὶ ἀδικίας δὲν θὰ φέρουν καλὸ τέλος εἰς τὸν κερδίσαντα.
- Κεφάλι.** Σκυμμένον κιφάλ'
σπαθὶ δὲ δοῦ κόβ'.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι διὰ ληλογισμένης ὑπακοῆς καὶ ὁ ἐχθρὸς κάμπτεται.
Μέτρα κιφάλια κὶ κόβι σκοῦφχης.
Λέγεται ὡς συμβουλή εἰς τοὺς ἐπιχειροῦντας κάτι, νὰ ὑπολογίζουν ἐκ τῶν προτέρων τὰ πάντα.
- Κλαίω.** Ὅλ' ἔκλιγαν τοῦ βόνου τους κι οὐ μυλωναῖς τ' αὐλάκ'.
Λέγεται ειρωνικῶς γιὰ κείνους, οἱ ὁποῖοι μαζὶ μὲ τοὺς ὑποστάντας σοβυράς ζημίας θέλουν νὰ συγκρίνουν καὶ τὰς ἰδικὰς των μικροζημίας.
- Κλάνω.** Θέλ'ς νὰ κλάης κὶ νὰ μὴ φυράης.
Λέγεται ὡς ειρωνεία γιὰ τοὺς πολὺ φιλαργύρους, πού ἐπιζητοῦν τὸ καλόν, ἀλλὰ χωρὶς δαπάνης.
- Κλέφτης.** Ἄπχιαστους κλέφτ'ς,
καθάργιους νοικουκύρ'ς.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, πού μὲ μεγάλην δεξιτεχνίαν ἀποκρύπτουν τὴν ἐνοχὴν των.
Φουνάζ' οὐ κλέφτ'ς,
νὰ φύγ' οὐ νοικουκύρ'ς.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν, προκειμένου περὶ ἐνόχων, πού μὲ τίς φωνῆς καὶ τὰ παρὰπνὰ των προσπαθοῦν νὰ συγκαλύψουν τὴν ἐνοχὴν των.

¹ Ἡ παροιμία τουρκικὴ: Καὶ σούγλα, καὶ ψητό.

Κόβω.

Θὰ μὶ κόψ' τοῦ νιρὸ π' τὰ πράσσα.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, ποὺ δὲν διδρουν τὴν παραμικρὰν σημασίαν εἰς ἀπειλὰς τρίτου.

Κοιμοῦμαι.

Κ' μήθ' κίς μὶ γκαβόν; Ὅς τοῦ προῦθ' ἄλλοιθουρίης.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν περὶ τοῦ πόσῃν ἐπίδρασιν ἀσκεῖ ἢ συναναστροφῇ.

Κόμποι.

Δέκα μῆνις, πέντι κόμποι.

Λέγεται εἰρωνικῶς γιὰ τὶς ἀργοκίνητες καὶ τεμπέλες ὑφάντριες.

Κοπανῶ.

Ἄερα κοπανῶς.

Λέγεται εἰρωνικῶς γιὰ τοὺς ματαιοσκόλους.

Κόσκινου.

Κινούργιου κόσκ'νου, ποῦ νὰ σὶ κριμάσου;

Κὶ παλιό, ποῦ νὰ σὶ πιτάξου;

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι πολλοὶ καταβάλλουν φροντίδας νὰ φανοῦν ἀρεστοὶ εἰς τὰς νέας γνωριμίας παραμελοῦντες τὰς παλαιάς.

Κόσμος.

Σὰ δοῦ γόσμου κὶ οὐ Κουσμᾶς.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι ὀφείλει πᾶς τις νὰ συμμορφοῦται πρὸς τὸ περιβάλλον αὐτοῦ.

Κουκκιά.

Καθὼς δείχνουν τὰ κ'κκιά,

δὲν ἔχ' φέτον Πασκαλιά.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι ἐκ τῆς ἐξεισέσεως διαφόρων περιστατικῶν ἢ ὑπόθεσις δὲν θὰ ἐξελιχθῆ εὐνοϊκά. Περὶ τῆς προελεύσεως τῆς παροιμίας λέγεται ὁ ἐξῆς μῦθος: Κάποιος παπᾶς τοῦ παλιοῦ καιροῦ, ἀγράμματος, γιὰ νὰ μὴ χάσῃ τὸ λογαριασμὸ τῶν ἡμερῶν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, εὐθὺς ἀμέσως ἀπὸ τῆ βραδείᾳ τῆς ἀποκριᾶς ἐμέτρησε 49 κουκκιά καὶ τὰ ἔβαλε στὸ ντουλάπι καὶ κάθε βράδου ἀφαιροῦσε καὶ ἀπὸ ἓνα κουκκί. Ἡ παπαδιά, γιὰ νὰ καθαρῆ γενικῶς τὸ σπίτι, ἔβγαλε καὶ τὰ κουκκιά ἀπὸ τὸ ντουλάπι καὶ τὰ ἀφήκε κάτω προσωρινῶς. Οἱ λαίμαργες ὄμως πόπιες ἀρπαξαν μερικὰ ἀπ' αὐτά. Ἡ παπαδιά τότε, γιὰ νὰ κρύψῃ τὴν ἀπροσεξία τῆς αὐτῆ, ἀρπαξε μιὰ χούφτα κουκκιά ἀπὸ τὸ σακκὶ καὶ τὰ ἔβαλε πάλι στὴ θέσι των. Τὸ Πάσχα ἐξημέρωνε καὶ ὄμως τὰ κουκκιά δὲν ἐτελείωναν. Τότε ὁ παπᾶς εἶπε τ'ἀνωτέρω.

Νὰ μασῶς κ'κκιά κὶ νὰ τὴ φτᾶς.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν, προκειμένου νὰ ἐκφράσῃ τις γνώμην περὶ τῆς ὁμορφιάς γυναικὸς τινος.

Κούκλα.

Ἄπόξου κούκλα, ἀπουμέσα πανούκλα.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ ἐμφάνισις πρέπει νὰ συνδυάζεται καὶ μὲ τὴν ἐσωτερικὴν.

Κουνῶ.

Κατὰ τοῦ σκουπὸ κούνα κὶ τὰ πόδια σ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι πᾶς τις ὀφείλει ἐν τῇ ἐργασίᾳ του ν' ἀκολουθῆ τὰς δεδομένας ὑποδείξεις.

— Βοήθα, Παναγιά μ'.

— Κούνα δὲ τὰ χέργια σ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι τὰ πάντα ἀποκτῶνται οὐχὶ μοιρολατρικῶς, ἀλλὰ κατόπιν κόπων.

- Κουτσαίνω.** Κ'τσαίν' ἢ καμήλα π' τοῦ φτί;
Λέγεται εἰρωνικῶς γιὰ τοὺς προφασισζομένους σοβαρὸν στενοχωριὰν ἐκ μη-
δαμνῆς αἰτίας.
- Κοφτερά.** Πίσου εἶν' τὰ κουφτερά.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι πρὸς μόρφωσιν γνώμης διὰ τὴν ἐκβασιν
ἐπιχειρήσεως δὲν ἀρκοῦν αἱ πρῶται ἐπιτυχίαι, ἀλλ' ὅτι δεόν ν' ἀναμένεται
τὸ τέλος.
- Κῶλος.** Δὲ λέει πὼς θέλ' οὐ κώλους της,
μόν' λέει πὼς φταίγ' ἢ Μοῖρα της.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι τὰς ἰδίας των παρεκτροπὰς θέ-
λουσιν νὰ δικαιολογήσουν ἀποδίδοντες αὐτὰς εἰς τὴν ὑπατιότητα ἄλλων.
- Λαγός.** Τάζ' λαγοὺς μὴ πιτραχειλία.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, ποὺ γιὰ νὰ τύχουν ὑποστηρίξεως δίδουν
ἀφθόγους ὑποσχέσεις.
- Λάκκος.** Κάτ' λάκκουν ἔχ' ἢ φάβα.
'Ενδεικτικὸν τοῦ ὅτι ὁ κρύφιος σκοπὸς εἶναι ἄλλος.
- Λαλῶ.** "Οπ' λαλοῦν πουλλὰ πιτ'νάγια, ἀργεῖ νὰ ξημιρώσ'.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι αἱ γνώμαι τῶν πολλῶν ἐπιβραδύνουν τὸ ἀπο-
τέλεσμα πάσης ἐπιχειρήσεως.
- Λέγω.** Δὲ δοῦν λέω σὶ κανέναν, μόν' στοῦ μύλου κὶ στοῦ παζάρ'.
Λέγεται ὡς εἰρωνεία διὰ τοὺς ἰσχυριζομένους ὅτι θὰ κρατήσουν τὸ ἐμπιστευ-
θὲν μυστικόν.
- Λίγδα.** Τρέχ' ἢ λίγδα στοῦ βαστό.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι τὰ κέρδη καὶ αἱ ἐπιτυχίαι συνήθως εὐνοοῦν
τοὺς πλουσίους.
- Λόγια.** Τὰ θ'κά σ' τὰ λόγια εἶνι σὰ δοῦ Μπαροῦ τὰ χάπια.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τῶν διδομένων συμβουλῶν, αἱ ὅποιαι στεροῦνται τῆς
θεούσης βαρῦτητος. Περί τῆς προελεύσεως τῆς παροιμίας λέγεται ὁ ἐξῆς μῦθος:
Τὸν παλαιὸν καιρὸν δὲν ὑπῆρχεν ἡ πληθώρα τῶν ἰατρῶν τῆς σήμερον. Τότε
λοιπὸν κάποιος Ἰσραηλίτης, ὀνόματι Μπαροῦ, ἐγύριζε τὰ χωριὰ καὶ ἐθεράπευε
κάθε ἀρρώστια (κατὰ τὸ λέγειν του) μὲ κάτι χάπια δικῆς του κατασκευῆς, τὰ
ὅποια ἐν τέλει ἀπεδεικνύοντο ὡς μὴ ἔχοντα καμμίαν θεραπευτικὴν δύναμιν,
ἐξ ὅσ καὶ ἡ ἀνωτέρω παροιμία.
- Χίλια λόγια ἕναν παρῶ.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι αἱ κατόπιν ἀτυχήματος συμβουλαὶ οὐδεμίαν
ἔχουν ἀξίαν.
- Τέτχοια ὦρα, τέτχοια λόγια.
"Οτι αἱ συμβουλαὶ δεόν νὰ δίδωνται ἐπικαίρως.
- Λύκος.** Οὐ λύκους τρώει κὶ ἀπ' τὰ μιτρημένα.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, ποὺ ἀρνοῦνται νὰ χορηγήσουν κάτι προ-
βάλλοντες ὡς κώλυμα τὴν ἀτομικὴν εὐθύνην.

Κι οὐ λύκους χουρτάτους κι οὐ μέτρος σουστός.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, πού κατορθώνουν και νὰ καταχρῶνται και νὰ παρουσιάζωνται ὡς τιμιώτατοι.

Οὐ λύκους τοῦ μαλλί τ' ἀλλάζ', μὰ τοῦ χούϊ πουτές.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, πού και ἐν μεγάλῃ ἡλικίᾳ δὲν ἀποβάλλουν τὰς κακὰς συνηθείας.

Οὐ λύκους ἀντάρα κυνηγίει.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, πού ἐπωφελοῦνται πάσης ἀνωμαλίας και ταραχῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ των.

Οὐ λύκους ἔχ' τῶνομα, μὰ ἡ ἀλ' ποῦ τὴ χάρ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τῶν ἐπιτηδείων ἐκείνων, πού κατορθώνουν μὲ τὴν δεξιότητι των νὰ ἐνοχοποιήσουν τοὺς ἄλλους.

Λυποῦμαι. Λυπῶντας τοῦ καρφί χάν' κι τοῦ πέταλου.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, πού ἐκ μικροψυχίας και ἐλλείψεως θάρρους ὑφίστανται σοβαρὰν ζημίαν.

Λυχνάρι. Ἄναψι τοῦ λυχνάρι σου, προυτοῦ σὶ φτάσ' ἡ νύχτα.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ τοὺς ἐπιχειροῦντας κάτι, ὅτι πρέπει ἐκ τῶν προτέρων νὰ μεριμνήσουν γιὰ ὅλα.

Μαζεύω. Μάξιβι κι ἄς εἶν' κι ρόγις.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν, ὅτι ποτὲ δὲν πρέπει νὰ περιφρονη κανεὶς και τὸ ὀλίγον κέρδος.

Μαλλιά. Μαλλιὰ μακριὰ κι κουντὴ γνῶσ'.

Ἐνδεικτικὸν τῆς ἐλαφρότητος τῶν γυναικῶν.

Μαμμὴ. Οἱ πουλλὲς οἱ μαμμὲς ἢ κ' τσὸ ἢ γκαβό.

Ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι εἰς μίαν και τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, ὅταν διὰ τὴν περαιοσίαν τῆς ἀναμιχθούν πολλοί, τὸ τέλος τῆς δὲν θὰ εἶναι και εὐχάριστον.

Μάννα. Λοῦζι μι, χτινίζι μι.

τ' ξέρω ἰγὼ τ' μάννα μ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πού μὲ ὄλας τὰς παρεχομένους εὐεργεσίας και περιποιήσεις δὲν μένουν και πλήρως εὐχαριστημένοι.

Ἡ μάννα μου σὰ βέθανι, καμμὰ μὴν ἀπομείνη.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πού ἐπιχαιρουν διὰ τὰ ὅμοια μὲ τὰ δικὰ των ἀτυχήματα τῶν ἄλλων.

Μάρτης. Λεῖπ' οὐ Μάρτ'ς ἀπ' τ' Σαρακουστή;

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, πού ἀπρόσκλητοι χώνονται σὲ κάθε ὑπόθεσι.

Μάτι. Κάλλιου τοῦ μάτ' πέρι τῶνομα.

Λέγεται ὡς συμβουλή, ὅτι δηλαδὴ εἶναι προτιμότερα ἢ ὕλικὴ ζημία παρὰ ἡ κακὴ φήμη.

Ἄλλα εἶν' τὰ μάτια τοῦ λαγοῦ κι ἄλλα τῆς κουκ-
κουβάγιας.

Λέγεται ὡς εἰρωνεία γιὰ κείνους, πού χωρὶς νὰ ἔχουν τὴν ἀπαιτουμένην ἀξίαν, ἐννοοῦν ν' ἀντιμετρηθοῦν μὲ τοὺς ἰκανωτέρους των.

Μέλι. Ἄν ἔκαμναν ὄλις ἢ μῦγες μέλ', θά τρουγαν κ' οἱ
Γύφτ' μὴ τὰ χ'λιάρια.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι δὲν παρατηρεῖται ἡ αὐτὴ ἰκανότης εἰς ὄλους.

Μετρώ. Ὡς νὰ μιτρήσ' οὐ γνωυσ'κός,
οὐ παλαβὸς βιτίζ' τῆ δ'λειά τ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πού χάρις εἰς τὴν τόλμην των καὶ τὸ ριψο-
κίνδυνον τοῦ χαρακτῆρος ἐπιτυγχάνουν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις των.

Μῆλο. Ποῦ θὰ πές' τοῦ μῆλου; Κάτου 'πὸ τὴ μ'λιά.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι τὰ τέκνα θὰ ὀμοιάσουν τοὺς γεννήτορας.

Μονό. Μονὸ δὲ φτάν', διπλὸ πιρ'σεύ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται πρὸ σοβαροῦ δι-
λήμματος.

Μουλάρι. Πῆγι μ'λάρο, γύρ'σιν γουμάρ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, πού χωρὶς ἰκανότητα καμμίαν ἀρχίζου-
ν μιὰ δουλειὰ καὶ ἐν τέλει τὴν ἀφίνου ἡμιτελῆ.

Μουλουχτός. Ἀπὸ μουλουχτὸ πουτάμ' νὰ φ'λαῖσι.

Λέγεται ὡς συμβουλή, ὅτι πρέπει νὰ καταβάλλῃ κανεὶς μεγάλην προσοχὴν,
ὅπως ἀποφεύγῃ τὴν δολίους καὶ ὑποκριτὰς.

Μπαῖράμ. Θὰ ρουτήσ'ν οἱ Τοῦρκ' τ'ς Γύφτ' πότι νὰ κάμ'ν
μπαῖράμ;

Λέγεται εἰρωνικῶς γιὰ κείνους, οἱ ὁποῖοι, καίτοι δὲν καλοῦνται, προσφέρονται
ἀφ' ἑαυτῶν νὰ διατυπώσουν καὶ τὴν γνώμην των.

Μπουμπό. Σκατὸ καλονκιρ'νό,
μπουμπὸ χειμωνιάτ'κου.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι ἡ ἔλλειψις εἰδους τινός, ἔστω καὶ κατωτέρου,
καθιστᾷ τοῦτο περιζήτητον.

Μυαλό. Σὰ δὲν ἔχ'ς μυαλό, ἔχ'ς πουδάρια.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, πού χωρὶς σκέψιν καὶ μελέτην ἐνεργοῦν
βεβιασμένως καὶ κατόπιν ἀναγκάζονται νὰ ἐπαναλάβουν τὰ αὐτά.

Μύγα. Πιχοῖὸς ἔχ' τὴ μύγα μυγιαζίτι.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι ὁ ἔνοχος πολλάκις ἐκ τῶν κινήσεών του προ-
δίδεται.

Μύτη. Τί τρέχ' ἡ μύτη σ';—Εἶν' ἀπ' τοῦ χ'μῶνα.—Σὶ ξέ-
ρου κι ἀπ' τοῦ καλουκαῖρ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι τὰ ἐκ φύσεως ἐλαττώματά των
προσπαθοῦν νὰ δικαιολογήσουν εἰς τοὺς ἄλλους ὡς δῆθεν ὀφειλάμενα εἰς δια-
φόρους ἐξωτερικὰς ἐπιδράσεις.

Νηστεύω. Νηστεύ' οὐ δούλους τοῦ Θεοῦ; — Νηστεύ' γιατί δὲν ἔχ'.
Λέγεται ὡς εἰρωνεία γιὰ κείνους, τῶν ὁποίων ἡ πίστις δὲν βασιζέται ἐπὶ πεποιδήσεων, ἀλλ' εἶναι συνέπεια ἀνωτέρας βίας.

Νηστικός. Οὐ νησ' κός κουμμάτια ἴνειρεύιτι.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι τὴν ἐπιτυχῆ ἔκβασιν τῶν ὑποθέσεων τῶν ἐξαρτῶσιν ἀπὸ ἐλπίδας μόνον.

Νίβομαι. Ὅλ' ὄσ' νίβουντι δὲ δρωῶν μὶ τοῦ Δισπότη.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι πᾶς τις ὀφείλει νὰ συμμορφοῦται πρὸς τὴν κοινωνικὴν του ἀξίαν. Περὶ τῆς προελεύσεως τῆς παροιμίας λέγεται ὁ ἐξῆς μῦθος: Κατὰ τὴν συνήθη κατ' ἔτος μετὰβασίν του εἰς τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας του ὁ ἀρχιερεὺς κατέλυσεν εἰς τοῦ πλουσιωτέρου τῶν προυχόντων τοῦ χωρίου, ὅστις ἦτο καὶ ἐπίτροπος τῆς ἐκκλησίας καὶ ὁ ὁποῖος μετὰξὺ τοῦ λοιποῦ ὑπηρετικοῦ του προσωπικοῦ εἶχε καὶ ἓνα τελειῶς ἄξεστον χωρικὸν ὡς χοιροβοσκόν. Αὐτὸς λοιπόν, ἐπειδὴ εἶδε τοὺς ἄλλους νὰ πλύνωνται, πρὶν νὰ καθήσουν στὸ τραπέζι, ἔτρεξε καὶ αὐτὸς καί, ἀφοῦ ἔπλυσε τὰ χέρια του, ἐπῆγε στὴ σειρά τῶν ἄλλων νὰ πάρῃ θέσιν στὸ τραπέζι. Μόλις τὸν εἶδε τὸ ἀφεντικό του, τὸν ἐρωτᾷ: «Τί τρέχει; Ἄφεντικό, νίφτικα κ' ἰγῶ». Τότε τὸ ἀφεντικό του εἶπε τὴν ἀνωτέρω φράσιν.

Νοικοκύρης. Ὅσα ξέρ' οὐ νοικουκὺρ'ς,
δὲ δὰ ξέρ' οὐ μουσιφίρ'ς.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι ἡ εὐφροία ἀδυνατεῖ νὰ διεισδύσῃ εἰς τὰς ἐνδομύχους σκέψεις ἄλλου προσώπου.

Νοῦς. Ἐνας νοῦς κι αὐτὸς ρουμαίικους.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τῆς ἐν πολλοῖς ἐπιπολαιότητος τῶν Ρωμιῶν.
Μὶ τοῦ νοῦ τ' μπαῖράμ!
Λέγεται ὡς εἰρωνεία γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι, μολονότι δὲν ἔχουν καμμίαν ἐνδειξιν ἐπιτυχοῦς ἐκβάσεως τῶν ὑποθέσεων των, πανηγυρίζουν ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἐπιτυχίαν των.

Ντέρτι. Δώδεκ' ἄπουστόλ', καθένας μὶ τοῦ ἀέρτι τ'.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν, προκειμένου περὶ πολλῶν, ποὺ καθένας μεριμνᾷ περὶ ἰδίας ὠφελείας.

Νύφη. Ἡ νύφ' μας ἡ καματιρῆ,
τοῦ Μέγα Σάββατου βραδύ.
Λέγεται ὡς εἰρωνεία γιὰ κείνους, ποὺ, γιὰ νὰ τελειώσουν τὴν ἐργασίαν των, περιμένουν τὴν τελευταίαν στιγμὴν.

Μὴ νύφ' πῶς ἤξιρις, μὰ πῶς βρῆκς.
Λέγεται ὡς συμβουλή, ὅτι πρέπει νὰ κανονίξῃ τις τὰς πράξεις του συμφώνως πρὸς τὰς διδομένας αὐτῷ νεωτέρας ὑποδείξεις.

Νύφ' κι ἄν δὲ γίν'κα,
ἄπ' τοὺν πλουκὸ ἀγνάντιψα.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τῶν ἡμιμαθῶν ἐκείνων, ποὺ φαντάζονται ὅτι γνωρίζουν τὰ πάντα.

- Νύχι.** Εἶνι νύχ' κὶ κριᾶς.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικόν, προκειμένου περὶ ἀτόμων, τὰ ὅποια συνδέει στενή φιλία.
- Ξέρα.** Στὴν ξέρα καλὸ κὶ τοῦ χαλάζ'·
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι μετριάζοντες τὰς ὑπερβολικὰς ἀπαιτήσεις των ἀρκοῦνται καὶ εἰς ὀλιγωτέρας ἐξ αὐτῶν.
- Ξειμαῶ.** Πρὶτς Μάρτ'! Τὰ ξειμίμασα τὰ γίδια μ'.
Πασίγνωστος ἡ παροιμία αὕτη καὶ γνωστὴ ἡ προέλευσίς της.
- Ξίδι.** Μπατχαβὰ ξίδ' γλυκότερου π' τοῦ μέλ'.
Λέγεται εἰρωνικῶς γιὰ κείνους, ποὺ δὲν θέλουν νὰ ἐξοδεύσουν πολλὰ καὶ τοῦτου ἔνεκα προτιμοῦν πρᾶγμα ἔστω καὶ κατωτέρας ποιότητος.
Τ' ἀψὺ τοῦ ξίδ' τ' ἄγγειό του βλάβ'.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι μὲ τὸν εὐερέθιστον χαρακτῆρα των γίνονται πρόξενοι ζημίας εἰς ἑαυτούς.
- Ξύλο.** Ἄπ' τοῦ ἴδγιου ξύλου κὶ φουρνόφκιαρου κὶ σκατόφκιαρου.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι καὶ μεταξὺ ἀδελφῶν πολλάκις παρατηρεῖται τελεία ἀνομοίότης χαρακτῆρων.
- Ξυνά.** Οἱ μ'κροὶ τρωῶν τὰ ξ'νὰ κ' οἱ γέρ' μουδιάζουν.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι πολλάκις τὰς παρεκτροπὰς τῶν τέκνων τὰς πληρώνουν οἱ γονεῖς.
- Ξύνω.** Ξύν' κ'λιῆς κὶ φκιάν' μαχραμᾶδισ.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τῶν τεμπέληδων, οἱ ὅποιοι, γιὰ νὰ δικαιολογηθοῦν κοὶ ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ των, ἀσχολοῦνται μὲ τιποτένια ἐργασία.
- Ἵμιλω.** Οἱ δυὸ μας οὐμιλοῦμι, μὰ χώρια κουβιντιάζουμι.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι δὲν κατορθώνουν νὰ συνεννοηθοῦν.
Νὰ μιλᾶς μόν' τοῦ Σαββάτου.
Λέγεται ὡς ἀπαγόρευσις πρὸς ἐκείνους, ποὺ αὐτόκλητοι ἐπεμβαίνουν στὴ συζήτησι.
- Ἵνομα.** Χτίσι ὄνομα καλὸ, πέρι πλούτη πουλλά.
Λέγεται ὡς συμβουλή, ὅτι πρέπει πᾶς τις νὰ θέτῃ εἰς καλυτέραν μοῖραν τὴν καλὴν φήμην παρὰ τὴν προσωρινὴν εὐμάρειαν καὶ χλιδὴν.
- Ἵρμηνεύω.** Μπαμπᾶ, ὄδας μ' οὐρμήνιβις, ἰγὼ μιτροῦσα μῦγις.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, ποὺ δὲν θέλουν νὰ φορτώσουν τὸ μυαλό τους μὲ τὰς διδομένας συμβουλάς καὶ ἀσχολοῦνται σὲ μηδαμινὰ πράγματα.
- Ἵρφανός.** Οὐ Θιὸς οὐρφανὸν κάμν', ἄμοιρον δὲν κάμν'.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι πολλάκις ἡ ἔμφυτος ἰδιοφυία ὑπερνεκῆ τὴν διὰ προσπαθειῶν καὶ κόπων κτωμένην μάθησιν.

- Οὔγια.** Τήρα τ'ν οὔγια κὶ πᾶρι παννί.
Ἐνδεικτικὸν τοῦ ὄτι γιὰ κάθε πρᾶγμα πρέπει νὰ ἐξετάζεται ἡ προέλευσις του.
- Παινοῦμαι.** Ὅλχοιους μόναχους πινιέτι, μόναχους κατηγοριέτι.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι δὲν κατορθώνουν μέχρι τέλους νὰ φανοῦν ἄξιοι τῶν ἐπαίνων.
- Παλαβός.** Εἶδις γέρουν παλαβόν, εἶνι ἴπου τὰ νιάτα τ' .
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὄτι αἱ κακαὶ εἴεις συνοθεύουν τὸν ἀνθρωπον μέχρι γήρατος.
- Παλούκι.** Πχοιδὸς πηδᾶ πουλλὰ παλούκια,
θὰ τοῦ βῆ κανα στοῦ γώλου.
Λέγεται ὡς προειδοποίησις γιὰ τοὺς ριψικινδύνους, ὅτι κάποτε θὰ πάθουν ὠρισμένως.
- Πανηγύρια.** Εἷμασι γιὰ τὰ παν'γύρια.
Λέγεται εἰρωνικῶς γιὰ κείνους, ποὺ εὐρίσκονται εἰς πολὺ γελοῖαν κατάστασιν.
- Παντρεία.** Μὶ τοῦ ζόρ' παντρεία ;
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, ποὺ βάζουν τοὺς ἄλλους ν' ἀποδεδεχθῶν τὴν ἀποψίν των.
- Παπᾶς.** Νὰ σὶ πῆ οὐ πιπᾶς στοῦ φτι κι οὐ διάκουσ στοῦ
κιφά' .
Ἐμμεσος κατάρα ὑπὸ τύπον εὐχῆς.
- Πάπλωμα.** Κατὰ τοῦ πάπλωμα κὶ τὰ πουδάρια σ' .
Λέγεται ὡς συμβουλή, ὅτι πρέπει δηλαδὴ τὰ ἔξοδα νὰ κανονίζωνται σύμφωνα μὲ τὰ ἔσοδα.
- Παρᾶς.** Μὶ τοὺν παρᾶ μ' γαμῶ κὶ τὴν κυρά μ' .
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι βασιζόμενοι εἰς τὴν ἀτομικὴν των ἱκανότητα δὲν ἔχουν ἀνάγκην βοηθείας ἄλλων.
- Παρακαλῶ.** Μὶ βιδὸ καλὸ δὲ βαρακαλῶ.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἔχοντες πεποιθῆσιν εἰς τὰς δυνάμεις των δὲν ἐννοοῦν νὰ κατέλθουν εἰς ταπεινωτικὰ παρακλήσεις.
- Παστουρμάς.** Οὐ λύκουσ δὲ γάμν' παστουρμά .
Λέγεται εἰρωνικῶς διὰ τοὺς λαιμάργους καὶ τὰς ἄνευ ὑπολογισμοῦ σπατάλας.
- Παστρικιά.** Παστρικιά Θουδώρα,
τοῦ τσαρούχ' μέσ' τ' βίττα.
Λέγεται ὡς εἰρωνεία γιὰ τὰς οἰκοδοσποινας, τὰς ὁποίας χαρακτηρίζει ἡ ἀταξία καὶ ἡ ἀκαθαρσία.
- Πάσχα.** Βάρτι βοῦρτσις κὶ λανάρια,
ἔφτασι τοῦ Μέγα Πάσχα.
Λέγεται ὡς εἰρωνεία γιὰ κείνους, ποὺ τὴν τελευταία στιγμή ἐνθυμοῦνται νὰ βιασθῶν σὴ δουλειά των.

- Πατάει.** Δὲ βατάει σὶ σύπχιου σανίδ'.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, πού γιὰ κάθε ἐργασίαν των λαμβάνουν ὅλα τὰ μέτρα.
- Πάτουμα.** Τοῦ πᾶν' τοῦ πάτουμα εἶνι νοικιασμένου.
Λέγεται ειρωνικῶς γιὰ τοὺς ἐλαφροὺς ἀπὸ μυαλά καὶ στερουμένους κρίσεως.
- Πεθερά.** Τὰ λὲν τῆς πιθιρᾶς,
γιὰ νὰ τ' ἀκούσ' ἢ νύφ'.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, οἱ ὅποιοι, μὴ θέλοντες νὰ κάμουν παρατηρήσεις κατὰ πρόσωπον, ἀπευθύνονται πρὸς τρίτον.
- Παίρνω.** Ὅ,τι δίν'ς παίρν'ς.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὄτι ἀναλόγως τοῦ καταβαλλομένου κόπου θὰ τύχῃς καὶ ἀποτελέσματος.
- Περγῶ.** Τοῦ τί πέρασα τοῦ ξέρω, δὲ ξέρω τί μοῦ γράφ'.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ τὰ ἀτυχήματα, πού ἴσως λάβουν χώραν εἰς τὸ μέλλον.
- Πεσκέσι.** Μ'κρὸ πισκέσ' κὶ πούλλη ἀγάπ'.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πού ἔχουν μὲν τὴν διάθεσιν, δὲν ἔχουν ὁμως τὰ ὑλικά μέσα νὰ δώσουν δῶρα.
- Πεινιός.** Κάθι πέτ'νους σι' γουπριά τ' λαλεῖ.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πού μόνον εἰς τὸ γνωστὸν εἰς αὐτοὺς περιβάλλον δύνανται νὰ γίνουν ἀντιληπτοὶ καὶ νὰ ἐπιβληθοῦν.
- Πέτρα.** Κάθι πέτρα στοῦ δόπου της βαραίν'.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὄτι ἡ συχνὴ μετακίνησις καὶ ἡ ἀλλαγὴ ἐργασίας χωρὶς ν' ἀποφέρουν κέρδος γίνονται πρόξενοι βλάβης.
- Πέφτω.** Ἦθελα νὰ πέσοι κἀτ', καλὰ πού μ' ἔσπρουξις.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πού, ἐπειδὴ δὲν θέλουν νὰ ἐνδώσουν, ἐπιζητοῦν ἀφορμὴν πρὸς ἄρνησιν.
- Πηγαίνω.** Κεῖ πού πάινα γιὰ βί,
μοῦ τοῦ πῆραν κὶ τοῦ δί.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πού θέλοντες νὰ συγκαλύψουν μικράς των παρεκτροπᾶς ἀναγκάζονται νὰ ὑποπέσουν εἰς ἄλλας. Περὶ τῆς προελεύσεως τῆς παροιμίας ὑπάρχει ὁ ἐξῆς μῦθος: Κάποιος κατσικοκλέφτης καβαλλικεύει τὸ ἄλογο του καὶ διευθύνεται πρὸς μάνδραν εἰς τὴν περιοχὴν ἄλλου χωριοῦ μὲ σκοπὸν νὰ κλέψῃ κατσικάκι. Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τὸ μανδρὶ καταβαίνει, δένει τὸ ἄλογο του εἰς ἓνα θάμνον καὶ σκυφτὸς—σκυφτὸς προχωρεῖ πρὸς τὸ μανδρὶ. Ὁ βοσκὸς ὁμως, πού εἶδε ἀπὸ μακρὰ τὸν καβαλλάρη καὶ ἔπειτα τὸν ἔχασε, ὑπωπευθῆκε καὶ ἀπὸ ἓνα μονοπάτι φθάνει εἰς τὸ μέρος, πού ἦεν τὸ ἄλογο, τὸ καβαλλικεύει καὶ φεύγει πρὸς τὸ χωριό. Ὁ κατσικοκλέφτης, σὺν ἄκουσε τὸ ποδυβολητὸ τοῦ ἀλόγου, τότε ἐκατάλαβε πῶς ἔχασε τὸ παιγνίδι καὶ ἔφυγεν ἄπρακτος καὶ χωρὶς ἄλογο.

Πήχυς.

Δὲ μιτροῦν μὶ τῇ θ'κῆ σ' τ' ἔήχ.'

Λέγεται ὡς προειδοποίησις ἀπειλῆς γιὰ κείνους, πού σκέπτονται νὰ προβοῦν εἰς ἀδθαίρεσις.

Πίττα.

Μέσ' τῇ βίττα πά'σις.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, πού ἐκφράζουσι γνώμην ἰδικήν των, ἣ ὁποία εἶναι γεμάτη ἀσυννοησίαις.

Ἐπίττα ἡ καλή,

καλὸ φίλου καρτιρεῖ.

Λέγεται ὡς ἐνδειξις αἰσίας ἐκβάσεως τοῦ ἔργου.

Πιάνω.

Δὲ πσιάν'ς χαρτουσιά.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πού δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ κάμουν ὅ,τι σκέπτονται.

Πλευρό.

Σ' αὐτὸ τοῦ πλιβρό νὰ κοιμ'θῆς.

Λέγεται εἰρωνικῶς γιὰ κείνους, πού ἀνεξετάστως βασιζονται σὲ ἀπατηλὲς ἐλπίδες.

Πνίγομαι.

Μὴ βνίγισι στὰ ρ'χά.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πού μὲ τὴν πρώτη ἀποτυχία ἀπελπίζονται, ἐνῶ δὲν ἐχάθη κάθε ἐλπίς.

Πνίγω.

Ἐπὸ κριῶς νηστεύ',

μὰ τοῦ χασάπ' τὸν πνίγ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πού ἀκολουθοῦν τοὺς τύπους καὶ παραμελοῦν τὴν οὐσίαν.

Ποδάρι.

Κάθ' ἄρνη πού τοῦ πουδάρι τ' κρέμιτι.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι ἕκαστος εὐθύνεται ἀτομικῶς γιὰ τὰς πράξεις του.

Ποδιές.

Μάκρουναν οἱ πουδιές

κὶ σκιπᾶσ'καν οἱ βουβές.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι τὸ χυῆμα καὶ ἐν γένει τὰ πλούτη σκεπάζουσι μερικὰ ἐλαττώματα.

Πόνος.

Ἐλλοῦ μὶ τριβεις, γέρουντα, κὶ ἄλλοῦ μὶ δέρν' οὐ πόνους.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, τῶν ὁποίων αἱ παρηγορίαι δὲν φέρουσι καμμίαν ἀνακούφισιν.

Ποντικός.

Πουντικός δὲ δὸν χουροῦσι ἡ τρύπα,

ἔστυρι μαζί κὶ κουλουκῦθια.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πού, ἐνῶ τοὺς δέρνει ἡ δυστυχία, ἐπισωρεῖουσι οἱ ἴδιοι καὶ ἄλλας στενοχωρίας.

Πουθενά.

Ποῦ ἦσαν ;—Πουθινά.—Τί ἔκαμνις ;—Καντίπουτα.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πού μὲ ὄλους τοὺς κόπους, πού καταβάλλουσι, δὲν μποροῦν νὰ προοδεύσουσι.

- Πουλί.** Τοῦ πουνηρὸ τοῦ π'λί
πιάνιτι π' τὰ τέσσιρα
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πὺ μὲ ὄλες ταιν τίς πονηρίες σὺ τέλος
τὴν παθαίνουσι ἄσχημα.
- Πουρδές.** Μὴ πουρδές δὲ βάφ'ν αὐγά.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πὺ φαντάζονται πὺς ὄλες οἱ δουλειεὶς μπο-
ροῦν νὰ τελειώσουν μὲ λόγια καὶ καυχησιολογίες.
- Πρέπει.** Ὅδης ἔπριπι, δὲν ἔβριχι, κὶ τώρα χαλαζών'.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κάθε πρᾶξιν, πὺ γίνεται παράκαιρα.
- Προφήτης.** Κάνι μι προουφήτην, νὰ σὶ κάμου πλούσιουν.
Λέγεται εἰρωνικῶς γιὰ τοὺς παρέχοντας τὰς συμβουλὰς των ἐκ τῶν ὑστέρων.
- Ρεπάνι.** Ἐχ' χοῦ τοῦ ριπάν'
κὶ κἀθὶ τόπους δὲ δοῦ κἀν'.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι πρὸς ἐπιτυχίαν πάσης ἐπιχειρήσεως ἀπαι-
τεῖται εἰδικότης.
- Ρόγα.** Ξύψωμα κὶ δίχους ρόγα
κὶ παπούτσια ἴπὺ τὴ ράχ'.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν, προκειμένου δι' ἐργασίαν ἄνευ μισθοῦ, μὴ ἀπηλα-
γμένην δὲ τῶν εὐθυνῶν.
- Ρόκα.** Βάσανα πὺ ἔχ' ἡ ρόκα,
ὡς πὺ νὰ γιμώσ' τ' ὀδροάχ'.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι πᾶσα ἀνεξαιρέτως ἐργασία προϋποθέτει καὶ
κόπους.
- Ρουχα.** Φύλαγι τὰ ρουχα σ', νάχ'ς τὰ μ'σά.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι ὁ φρόνιμος καὶ προσεκτικὸς καὶ ἐν στιγμῇ
ἀτυχίας θὰ εἶναι εἰς θέσιν κἀτι νὰ συγκρατήσῃ καὶ νὰ περισώσῃ.
- Σαββάτο.** Σαββάτου νᾶνι, μᾶστουρα, κὶ ἄς εἶνι χίλις ὄρις.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι μὲ μεγάλην ἀνυπομονησίαν προσ-
παθοῦν νὰ φθάσουν σὺ τέλος τῆς ἐπιχειρήσεως ἀδιαφοροῦντες διὰ τὴν καλυ-
τέραν αὐτῆς ἔκβασιν.
Θέλ'σι Οὐβριὸς νὰ καθαλλ'κέψ', ἔτυχι Σαββάτου.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, πὺ τὴ στιγμῇ, πὺ σκέπτον-
ται κἀτι νὰ κάμου, τοὺς παρουσιάζονται ἀπρόοπτα ἐμπόδια.
- Σακκούλα.** Νὰ φκιάης κινούργια σακκούλα.
Λέγεται εἰρωνικῶς πρὸς τοὺς δανειστάς, ὅτι ἀπὸ μερικὸς ὀφειλέτας δὲν
πρέπει νὰ ἔχουν ἐλπίδας ἐπιστροφῆς τοῦ δανείου.
- Σακκούλι.** Μὴ φασούλ' φασούλ' γιμώζ' τοῦ σακκούλ'.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι διὰ τῆς οἰκονομίας καὶ περισυλλογῆς ἐπι-
τυγχάνονται πολλά.

Σηκώνομαι. Πχιοὺς νὰ ρ'μάξ' νὰ σ'κουθῆ νὰ στιφανουθῆ!

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τῶν ὀκνηρῶν ἐκείνων, πού ἔνεκα τῆς ὀκνηρίας των αὐτῆς ἀποποιοῦνται καὶ τὰ πλέον εὐχάριστα. Περί τῆς προελεύσεως τῆς παροιμίας λέγεται ὁ ἐξῆς μῦθος: Κάποια κοπέλλα τεμπέλα εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν ἐπρόκειτο νὰ ὑπανθρευθῆ. Τὴν ἡμέραν λοιπὸν τοῦ γάμου καὶ ὀλίγας ὥρας πρὸ τῆς στέψεως προσῆλθον ὅλες οἱ συνομήλικες ριλινάδες τῆς καὶ τὴν βρῆκαν ἀνέτοιμη. «Τί κάθεσαι ἀκόμα; τῆς λέγουν. Κοντεύει ἡ ὥρα γιὰ τὴν στέψη». Τότε ἀκριβῶς ἐκείνη μὲ ὄνη τῆς τὴν τεμπελιά εἶπε τὴν ἀνωτέρω φράσιν.

Σημαδεμένος. Νὰ σὶ φ'λάῃ οὐ Θιὸς ἀπὸ ὀμμαδιμένουν.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πού, ὑποφέροντες ἀτομικῶς ἀπὸ σημαντικῶν ἐλάττωμα, συμπεριφέρονται κακῶς πρὸς τοὺς ἄλλους. Περί τῆς προελεύσεως τῆς παροιμίας λέγεται ὁ ἐξῆς μῦθος: Ἀφοῦ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον καὶ ἐπέρασεν κάμποσα χρόνια, ἐπῆγε μία ἐπιτροπὴ ἐνώπιόν του καὶ τοῦ λέγει: «Θεέ μου! ἔπλασες τόσον κόσμον καὶ καλὸν καὶ κακόν. Πῶς νὰ ξέρωμε ποιοὶ εἶναι καλοὶ καὶ ποιοὶ κακοί;—Μπουνταλάδες, λέγει τότε ὁ Θεός, ἅμα διῆτε ἀνθρωπο νᾶχη σημάδι ἀπάνω του, αὐτὸς θὰ εἶναι κακὸς καὶ νὰ φυλάγεσθε».

Σκάβω. Ἄλλ' σκάβ'ν κὶ κλαδεύ'ν,
κὶ ἄλλ' πίν'ν κὶ μιθοῦν.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων τῶν ἐπιτηδείων, πού ὅλως διόλου ἀνεξόδως καρποῦνται τοὺς κόπους τῶν ἄλλων.

Σκαλιζώ. Τὰ δόντια τ' ἄν σκαλίσ',
δικό μ' ψουμί θὰ βγάλ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι οἱ ἐκ συστήματος ἀχάριστοι λησμονοῦν ταχέως τὰς εὐεργεσίας.

Σκιάζομαι. Ἄπ' τ' βρουχῆ οὐ βριμένους δὲ σκιάζιτι.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι εἰς τὸν πολλὰκις ἀτυχήσαντι ἢ δυστυχία γίνεται ἔξις.

Σκόρδα. Ἀριώνουν τὰ σκόρδα, χουφραίνουν τὰ κιφάλια.

Λέγεται ὡς συμβουλὴ πρὸς τοὺς ἐπιχειρηματίας, ὅτι ὁ περιορισμὸς των εἰς τὰς κυριωτέρας ἀσχολίας θὰ τοὺς εἶναι μᾶλλον ὠφέλιμος.

Σκόρδον. Νὲ σκόρδου ἔφαγι νὲ σκουρδὲς βρουμάει.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πού καὶ μετὰ τὴν κακὴν πρᾶξιν κατορθώνουν νὰ παρουσιάξωνται ὡς οἱ ἀθώοτεροι τοῦ κόσμου.

Σκούφια. Κατὰ τοῦ κιφάλ' κ' ἡ σκούφια.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι ἡ ἀποδιδομένη τιμὴ πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν ἀτομικὴν ἱκανότητα.

Σκυλλί. Σὰ δοῦ σ'κλί στ' ἀβέλ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, γιὰ τοὺς ὁποίους, καὶ ὅταν ἀπολεσθοῦν, δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ ζητηθοῦν εὐθῦναι.

Σ'κλί πὸν γαυγίζ' δὲ δαγών'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τῶν θορυβοποιῶν ἐκείνων, πού μὲ ὄλας των τὰς φωνὰς δὲν φέρουν ἀποτελέσμα.

- Στόμα.** Στόμα κλειστό μύγα δὲ χουρεῖ.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, ποὺ κατορθώνουν νὰ εἶναι κύριοι τῆς γλώσσης των καὶ νὰ μὴ παρεκτρέπονται.
- Στρώνω.** Ὅπου στρώης, θὰ κοιμ'θῆς.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι ἀνάλογον πρὸς τοὺς κόπους θὰ εἶναι καὶ τὸ ἀποτέλεσμα.
- Σφιγγω.** Σφίχ'καν τὰ λουρογιά.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, ποὺ εὐρίσκονται σὲ πολὺ δύσκολες σιγιμές.
- Σῦκα.** Ἄπ' τὸ σῦκα ὡς τὰ σταφύλια.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, ποὺ σὲ λίγο χρονικὸν διάστημα σπαταλοῦν ἀλογάριαστα, ὡς καὶ γιὰ διάφορα εἶδη, τῶν ὀπίων ἢ διάρκεια εἶναι ἐλαχίστη.
Ὅσας βροῆς τοῦ σύκου, σήκουσ' του, γιὰτι ἄλλους θὰ τοῦ σ'κώσ'.
- Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ἐπωφεληταί τις τῆς παρουσιαζομένης εὐκαιρίας, γιὰ νὰ μὴ κοπιᾶξη ἀργότερα.
- Τάζω.** Μὴ δάηζς τοὺν ἄγιου κιρὶ κὶ τοῦ πιδὶ πισκός'.
- Λέγεται ὡς συμβουλή τοῦ ὅτι ὀφείλει πᾶς τις νὰ εἶναι συνεπὴς εἰς τὰς ὑποσχέσεις του.
- Ταιριάζω.** Ταίριαζαν κὶ ζβιθέριασαν.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι ἡ ὁμοιότης τῶν χαρακτήρων καταλήγει εἰς συνεννόησιν.
- Τάξις.** Ἐχ' τάξ' κὶ γοιμαρουκατάστασ'.
- Λέγεται ὡς εἰρωνεία γιὰ τοὺς ἀκαταστάτους.
- Τηροῶ.** Τηροᾶτι ἱμένα στοῦ κιφάλ' κὶ τοὺν ἄντρα μ' στοῦ βρακί.
Λέγεται εἰρωνικῶς γιὰ τοὺς νεοπλοῦτους, οἱ ὅποιοι προσπαθοῦν μὲ κάθε τρόπον νὰ ἐπιδεικνύουν τὰ κτηθέντα πλοῦτη.
- Τραβῶ.** Τραβὰ μι, λαλᾶ, κὶ ἄς κλαίου
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, ποὺ ἐνῶ ἐνδ' μύχως ἐπιζητοῦν κάτι, ὅταν τοῦτο τοὺς δοθῆ, προσποιοῦνται ἄρνησιν καὶ κάμνον πῶς λυποῦνται. Ἡ παροιμία αὕτη τὴν προέλευσίν της ἔχει ἀπὸ τὰς ὀδαλίσκάς των χαρμενίων τῶν Τούρκων μεγιστάνων, οἱ ὅποιοι τὴν γενεῖκα τῆς ἀρρεσκείας των δι' ἐκάστην νύκτα προσεκάλουν διὰ τοῦ λαλᾶ (ἀρχιθαλαμηπόλου). Καὶ ἄλλαι μὲν ἀνέμενον μετὰ πόθου τὴν σιγιμὴν ταύτην, ἄλλαι δὲ προσεποιούντο δυσφορίαν, ἐνῶ ἐνδομύχως ἔχαιρον. Μία λοιπὸν ἐκ τῶν τελευταίων τούτων εἶπε πρὸς τὸν λαλᾶν τ'ἀνωτέρω.
- Τρέχει.** Σὰ δὲ σὶ τρέχ', μὴ δρεχ'ς.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, οἱ ἥποιοι ἐπιμένουν νὰ ἐνεργοῦν μὲ ἐπιμονὴν πάντοτε παρ' ὅλα τὰ ἀπαντῶμενα προσκόμματα.
- Τρούπα.** Τί ἔκαμς; Στοῦν γιὰλὸ μιὰ τρούπα.
Λέγεται ὡς προειδοποίησις τοῦ ὅτι πᾶσα ἐνέργεια καὶ προσπάθεια ἐπῆγε χαμένη.

Τρώω.

Τρώω νύφ' νά ζ' μώσου ἢ νά μάσου τὰ ξιρουκόμματα;

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι, μὴ θέλοντες νά χορηγήσουν κάτι, ὑπερβάλλουν τὴν ἐρώτησιν των εἰς τὸν αἰτοῦντα κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νά τοὺς δοῦν παρὰ τῶν ἰδίων ἢ ἀρνητικὴ ἀπάντησις.

Σά νά τρώῃ βακούφ'κα.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πού μὲ ὄλην των τὴν καλὴν διαίταν δὲν κατορθώνουν νά ὀρθοποθήσουν ἀπὸ ἀπόψεως ὑγείας.

Τσέπη.

Τρύπια τσέπ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τῶν σπατάλων.

Τσέργα.

Ἰγὼ ἔκαψα τ' ἀζέργα μ',

νά μὴ μὶ τρῶν οἱ ψύλλ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πού, γιὰ ν' ἀποφύγουν τὰς συχνὰς ἐνοχλήσεις τῶν φίλων, διακόπτουν ριζικῶς πᾶσαν σχέσιν.

Ποιανοῦ τσέργα κήκιν!

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνου, πού ἔπιθεν ἀνεπανόρθωτον ζημίαν, ἢ ἐκείνου, πού ἐνιμφεύθη γυναῖκα τελείως ἀνοικοκύρευτη.

Τσιγάρο.

Ἄλλους καίουνταν τὰ γένεια τ', κι ἄλλους ἦθιλι ν'
ἀνάψ' τοῦ τσιγάρου.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πού εἶτε ἐξ ἀναισθησίας εἶτε καὶ ἐκ χαιρεκακίας, ἐνῶ βλέπουν τὸν ἀπέναντί των καταστρεφόμενον, ἐξακολουθοῦν νά ἀστεῖζονται.

Τσιγκούνης.

Οὐ τσιγκούν'ς χάν' πουλλά
κι οὐ τιμπέλ'ς πααίν' μακρουά.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ φιλαργυρία καὶ ἡ ὀκνηρία γίνονται ἀφορμὴ μεγαλύτερων ζημιῶν.

Τσιουβάλι.

Ἄδγειου τσιουβάλ' οὐρθὸ δὲ στέκ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ διὰ πᾶσαν πρόδοον ἀπαιτεῖται καὶ ἀτομικὴ ἱκανότης.

Τύχη.

Ἡ τύχ' τ' ἀνθρώπ' δὲ χάνιτι.

Εἶναι ταυτὸσημον πρὸς τὴν ἀρχαίαν «Τὸ πεπρωμένον φυγεῖν ἀδύνατον».

Δό μ' τύχ' κὶ ρίξι μι σ' γουπριά.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι, μολκνότε τοὺς λείπουν τὰ ὑλικά μέσα, χάρις εἰς τὴν ἱκανότητά των προσοδεοῦν.

Ἵπνος.

Γλυκὸς οὐ ἕπνουσ τὴν αὐγή,
γυμνὸς οὐ κώλους τὴ Λαμπρή.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τῶν τεμπέληδων, πού εὐρίσκονται τελείως ἀνέτοιμοι, ὅταν πρέπη.

Φόβος.

Οὐ φόβους φ'λάει τὰ ἔρ'μα.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, τοὺς ὁποίους μόνον ἢ ἰδέα τῆς τιμωρίας συγκρατεῖ ὅπὸ τοῦ νά διαπραξοῦν τὸ κακόν.

- Φοβοῦμαι.** Ἐξέστρους οὐρανὸς ἀστραπὲς δὲ φουβᾶτι.]
 Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι πᾶσα κατηγορία ἢ ουκὺφαντία θέλει καταπέσει ἀφ' ἑαυτῆς, διὰν ὁ περὶ οὗ πρόκειται εἶναι ἀθῶος.
- Φορτώνω.** Τὰ φόρτουσιν στοῦν βέγ'νου.
 Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ τοὺς ἀμελεῖς μαθητὰς ἢ γιὰ τοὺς κερδίσαντας ἀσήμαντα ποσά.
- Φουκάλι.** Ὅσα σέρον' τοῦ φουκάλ'.
 Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τῶν ἀθυροστομίων, πού ἐκστρωμίζουσι ὅ,τι δὲν πρέπει.
- Φοθρῶνος.** Σὺ δὲν εἶδιν βιζιστέν',
 εἶδι φούρουν κ' ἔφριξιν.
 Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τῶν ἀμαθῶν, οἱ ὅποιοι μεγαλοποιοῦν πᾶν ὅ,τι βλέπουσι.
- Φταιγῶ.** Φταιγ' τοῦ γουμάρ'
 κὶ βαράει τοῦ σαμάρ'.
 Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πού θέλουσι νὰ ἐπιρρίψουσι τὴν ἀποτυχίαν των εἰς ἐνεργείας ἄλλων, ἐνῶ αὐτὴ ὀφείλεται εἰς τὰ σφάλματα αὐτῶν τῶν ἰδίων.
- Φτώχεια.** Ἡ φτώχεια θέλ' κὶ καλοπέρασ'.
 Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πού ἐξοδεύουσι περισσότερα παρ' ὅσα ἐσοδεύουσι.
- Φύσις.** Ἡ φύς' φύς' κ' ἡ γάτα τοῦ πουνδίκ'.
 Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι τὰ ἔμφυτα προτερήματα παραμένουν μονίμως, τὰ δὲ ἐπίκτητα ἀποκαλύπτονται ταχέως.
- Φυτρώνω.** Μὴ φυτρών'ς, ὅπ' δὲ σὶ σπέρνουν.
 Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πού ἐννοοῦσι εἰς κάθε συζήτησιν νὰ ἀναμιχθοῦν, ἐνῶ δὲν ζητεῖται ἡ γνώμη των.
- Φωτιά.** Ἀπ' τοῦ γῶλου παίρν' φωτιά.
 Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνου, πού καὶ μὲ τὸν ἐλάχιστον ὑπαινιγμὸν ἐξεμεθίζεται ἀγρίως.
- Χαίρομαι.** Οὐ κλέφτ'ς κι οὐ ψεύτ'ς τοῦ βρώτου χρόνου χαίρουντι.
 Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι ἐκεῖνοι, πού ἀκολουθοῦν αὐτὸν τὸν δρόμον, ταχέως ἀποκαλύπτονται εἴτε ἐκ τῶν λόγων εἴτε ἐκ τῶν πράξεων.
- Χάνω.** Ἄλλοι στοῦν Ἄλῃ,
 πῶχασι τοῦ γουμάρ' κὶ π'λαλεῖ.
 Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ κείνους, πού ἐκ διαφόρων ἀτυχημάτων ἀναξιοπαθοῦν ἐν τέλει.
- Χαρίζω.** Κάποιοι χάρ'ζαν τοῦ γουμάρ'
 κὶ τοῦ κοίταζιν στὰ δόντια.
 Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι, ἐνῶ τοὺς παρουσιάζεται εὐκαιρία νὰ ἀποκτήσουν κάτι τι ἀκόπως, διστάζουσι χωρὶς κανένα λόγον.

Χαριτί

Χαριτί κι καλαμάρ'.

Λέγεται ως ένδεικτικόν έκείνων, πού εις τας ἀφηγήσεις των δέν παραλείπουν και την πλέον άσήμαντον λεπτομέρειαν.

Χίσκα.

*Άλλους χίσκα κι άλλους Πάσχα.

Λέγεται ως ένδεικτικόν έκείνων, πού κατορθώνουν με τρόπον να ώ ρεληθούν από τους κόπους των άλλων.

Χαψιά.

Χαψιά κι σ'χώργιου.

Λέγεται ως ένδεικτικόν έκφράσεως θαυμασμού δι' ώραίαν γυναίκα η δια νοστιμάδα φαγητού.

Φάι τρανή χαψιά

κι πè μ'κρή κουβέντα.

Λέγεται ως συμβουλή για κείνους, πού φαντάζονται πως μπορούν να έκφρ-
σουν γνώμη εκ των προτέρων για τò μέλλον.

Χέσω.

Είπαν του λουλό να χέσ',

έκατσι κι ξικουλώθ'κι.

Λέγεται ως ένδεικτικόν έκείνων, πού από άνοησία των κάμνουν κατάχρησιν καλωσύνης.

Χήρα.

Κλαίν' οί χήρις, κλαίν' κ' οί παντριμένις,

κλαίν κ' ίκείνις πδχουν 'που δυò άντρις.

Λέγεται ως ένδεικτικόν έκείνων, οί όποιοι, ένφ ευτυχούν, έννοούν εκ συστήμα-
ματος να είναι πάντοτε μεμφίμοιροι.

Χιόνι.

Σά δου χιόν' σιου γόρφου.

Λέγεται ως ένδεικτικόν των αισθημάτων τινός προς τους συναναστρεφομέ-
νους αυτόν η και προς τους συζώντας μετ' αυτού.

*Άσπρου είν' του χιόν', μα του πατουν τ' αρνίθια,
μαύρου του γαρύφαλλου, πουλιέτι μι του δράμι.

Λέγεται ως ένδεικτικόν του ότι δέν πρέπει να δίδεται μεγάλη σημασία εις
την έξωτερικην εμφάνισιν, άλλ' εις τον έκπληρούμενον σκοπόν.

Χιονίζε.

Λάδ' βρέχ', κάστανα χιονίζ'.

Λέγεται ως ένδεικτικόν για κείνους, πού άδιαφορούν τελείως προς τò περι-
βάλλον αυτόν.

Χορός.

Νά μη σιβής στου χορού, κι άμα σιβής, θά χουρέψ'ς.

Λέγεται ως συμβουλή του ότι δέν πρέπει ν' αφήνη κανεις ήμιτελές πán ότι
ήρχισε.

Χούϊ.

Του χούϊ θά βγῆ μι τ' ψ'χή μαζί.

Λέγεται ως ένδεικτικόν του ότι τα έλαττώματα πολυ δυσκόλως έκριζώνονται.

Χρωφειλέτης.

*Αποδ κακόν χριουφειλέτ',

κ' ένα τσιουβάλ' άχυρου.

Λέγεται ως ένδεικτικόν του να δέχεται κανεις από δύστροπον πληρωτην
και τò ελάχιστον.

Χρουνιά. Χρουνιά σ' κὶ χρουνιά μ'.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι δὲν πρέπει τις ν' ἀπελιζῆται ἐκ τῆς σημερι-
νῆς καταστάσεώς του, διότι δὲν ἀποκλείεται ἡ βελτίωσις τῆς.

Χωριάτης. Οὐ χουρογιάτ'ς ὄϊας γιννιοῦσαν,
ἢ ματσούκα τ' πιλικιοῦσαν.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι πολλάκις τὸ ἀκολουθούμενον ἐπάγγελμα ἢ ἡ
συμπεριφορὰ προδίδουν τὴν καταγωγὴν.

Καλουπῆρις τὸν χουριάτ';
Θὰ σὶ γυρέψ' κὶ κριββάτ'.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ἀμαθοῦς καὶ ἀξέστου, ὅστις ἐν τέλει θὰ κατα-
χρασθῆ τῆς καλωσύνης.

Χωριό. Ἄσκημον χουριὸ τὰ λίγα σπίτια.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι οὐδεμία ἐπιχείρησις ἐπιτυχάνει καθ' ὅλα, ἂν
δὲν συντρέχουν ὅλαι αἱ περιπτώσεις.

Ψαλίδι. Μὴ τοῦ δριπάν' μουρῆ!—Ὁχ' μὴ τοῦ ψαλίδ'.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν γιὰ τοὺς ἐπιδεικνύοντας ἀνόητον ἐπιμονὴν καὶ πει-
σμα. Περὶ τῆς προελεύσεως τῆς παροιμίας λέγεται ὁ ἐξῆς μῦθος: Κάποια
ἐλαφρόμυαλὴ καὶ πεισματάρα συγχρόνως θερίστρα ἐννοοῦσε νὰ ἐπιμένῃ ὅτι ὁ
θερισμὸς γίνεται μὲ τὸ ψαλίδι. Ὅταν δὲ οἱ χωρικοὶ τῆς ἔδαικαν δρεπάνι στὰ
χέρια τῆς, ἐκείνη καὶ πάλιν ἐφώναζε: «Μὴ τοῦ ψαλίδ'». Ἠναγκάσθησαν νὰ
τὴν φοβερίσουν καὶ, ἐπειδὴ ἐξηκολούθει νὰ ἐπιμένῃ, τὴν ἐβούτηξαν εἰς τὴν θά-
λασσαν, ἀλλὰ καὶ τότε ἀκόμη ἐβγαλε τὸ δεξιὸ χεῖρ τῆς ἐπάνω ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ
μὲ τὰ δύο δάκτυλα (δείκτην καὶ μεγάλον) ἔκαμνε τὸ σχῆμα τοῦ ψαλιδιοῦ.

Ψάρι. Βρουμάει τοῦ ψάρ' ἀπ' τοῦ κιφάλ'.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι ἐν παντὶ καὶ πάντοτε τὸ παράδειγμα διδεται
ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους.

Τὰ ψάρια στοῦ γιאלὸ
κὶ τοῦ ἰγάν' στ' φρουτιά.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πού ἐκ τῶν προτέρων καυχῶνται ὅτι ἡ ἐπι-
χείρησις των θὰ ἔξη αἰσιον τέλος.

Ψέμα. Τοῦ ψέμα ἔχ' κουδὰ πουδάγια.
Ἐνδεικτικὸν τοῦ ὅτι πάσης κακῆς πράξεως δὲν θὰ βραδύνη ἡ ἀποκάλυψις.

Ψημένος. Νὲ ψ'μένος νὲ βρασμένος.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐκ συστήματος δυστροποῦν καὶ εἰς
τοὺς ὁποίους τίποτε δὲν ἀρέσκει.

Ψύλλος. Τώρα μὴ χαλεύ'ς νὰ βρῆς ψύλλου στ' ἄχυρα.
Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, πού μὲ σχολαστικότητα λεπτολογοῦν εἰς ὅτι
δὲν πρέπει.

Ψωφῶ.

Ἄς μὴ λὲν κυρὰ μπεῖνα
κι ἄς ψουφῶ ἀπὸ τὴν πεῖνα.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, ποὺ μολονότι δυστυχοῦν, δὲν παραιτοῦνται τῆς μεγαλομανίας.

Πέρσ' ψώφ'σι τοῦ βόδ' μας, φέτους βρώμ'σι.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν ἐκείνων, ποὺ ἀπὸ κακίαν ὑπομνήσκουν εἰς τοὺς ἀπέναντί των παλαιὰς καὶ λησμονημένας ὑποχρεώσεις.

Ψώφ'σιν τοῦ βόδ', πάει τοῦ ζιβγάρ'.

Λέγεται ὡς ἐνδεικτικὸν τῆς παραιτηρουμένης συνήθως χαλαρώσεως τῶν συγγενικῶν δεσμῶν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐτέρου τῶν συζύγων.